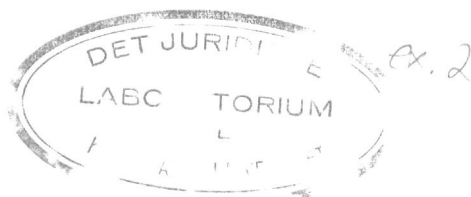


# BETÆNKNING

afgivet af

det af finansministeren den 19. september 1958 nedsatte udvalg  
til overvejelse af spørgsmålet om eventuelle ændringer  
i de for statens tjenestemænd gældende regler om  
arbejdstid, fridage og overarbejde m. v.



BETÆNKNING NR. 276

1961



## INDHOLDSFORTEGNELSE

	Side
i. Udvalgets nedsættelse . . . . .	0
II. Indledende bemærkninger . . . . .	6
III. Udvalgets overvejelser vedrørende de generelle tjenestetidsregler samt forslag til ændringer i disse . . . . .	9
A. Tjenestetidsnormen samt tjenestetiden for tjenestemænd, der ikke henhører under normen... . . . . .	9
B. Tjenestetidens beregning og tjenestens tilrettelæggelse . . . . .	15
1) Rejsetid . . . . .	15
2) Arbejdsfri ophold uden for hjemstedet . . . . .	16
3) Rådighedstjeneste . . . . .	16
4) Delt tjeneste . . . . .	17
5) Hviletid mellem to døgn's hovedarbejder . . . . .	19
6) Personalets medvirken . . . . .	20
C. Fridage . . . . .	20
1) Fridagenes antal . . . . .	20
2) Helligdagsfrihed og særligt tillæg for tjeneste på søn- og helligdage . . . . .	21
3) Fridagens længde . . . . .	22
4) Erstatning for mistet fridag . . . . .	23
5) Kort tjeneste på fridag . . . . .	24
6) Tjenestemænd uden for fridagsreglerne . . . . .	24
D. Overarbejde . . . . .	25
1) Overarbejde pålagt ved tjenesteliste el. lign. . . . .	25
2) Tilfældigt overarbejde, herunder ventetid foranlediget ved forsinkelse . . . . .	25
3) Erstatningsfrihed . . . . .	26
E. Forslag til nyt tjenestetidscirkulære . . . . .	26
IV. Afsluttende bemærkninger . . . . .	31
Bilag. Finansministeriets bekendtgørelse af 23. september 1949 angående de for statens tjenestemænd gældende arbejdstidsregler m. m., således som den er ændret ved bekendtgørelser af 30. marts 1953, 2. juli 1958 og 21. oktober 1960 . . . . .	32



f.

## Udvalgets nedsættelse.

Af statstjenestemændenes centralorganisationer blev der over for lønningskommissionen af 1954 fremsat forskellige forslag, dels om ændring af de for statstjenestemændene gældende tjenestetidsregler, dels om ændring af visse særlige ydelser til tjenestemændene, som f. eks. time- og dagpenge, overarbejdsbetaling, godtgørelse for mistede fridage og natpenge. Herudover blev der som følge af den i privaterhvervet i foråret 1958 aftalte almindelige arbejdstidsforkortelse i kommissionen rejst spørgsmål om eventuel ændring af de hidtil for statstjenestemændene gældende tjenestetidsnormer.

Lønningskommissionen foreslog, at de bestående tjenester på tjenestetidsnorm b (234 timer månedlig) blev overført til norm a (208 timer månedlig) samtidig med de nye tjenestemandsløves ikrafttræden, men fandt i øvrigt, at spørgsmålet om tjenestemændenes tjenestetid samt de af centralorganisationerne foreslåede ændringer i tjenestetidsreglerne og de særlige ydelser burde tages op til behandling i et særligt tjenestetidsudvalg, der forudsattes at skulle afslutte sit arbejde så betids, at eventuelle ændringer i tjenestetidsnormerne kunne træde i kraft senest den 1. april 1961, jfr. kommissionens 1. betænkning, side 77-78 og 103.

I overensstemmelse med det af lønningskommissionen anførte nedsatte finansministeriet den 19. september 1958 et udvalg med den opgave at gennemgå de for statens tjenestemænd gældende almindelige regler om tjenestetid, fridage og overarbejde, jfr. finansministeriets bekendtgørelse af 23. september 1949 med senere ændringer, og herunder at overveje de over for lønningskommissionen fremhævede spørgsmål vedrørende disse regler m. v. samt i øvrigt at behandle

sådanne spørgsmål og bestemmelser, som har tilknytning til tjenestetidsreglerne, og som det under hensyn til den stedfundne udvikling og gennemførelsen af de nye lønnings- og normeringslove for statens tjenestemænd måtte anses forjødvendigt eller ønskeligt at tage op til undersøgelse og eventuel revision. Udvalget blev bemyndiget til at afgive foreløbige betænkninger vedrørende enkelte spørgsmål, herunder de af centralorganisationerne over for lønningskommissionen fremsatte, men til udvalgets behandling udskudte forslag, ligesom det blev udtalt, at udvalget burde afslutte sit arbejde så betids, at eventuelle ændringer i tjenestetidsnormerne kunne træde i kraft den 1. april 1961.

Udvalget fik følgende sammensætning:  
Departementschef i finansernes centralstyrelse *Ulrik Andersen*, formand,  
afdelingschef i generaldirektoratet for statsbanerne *L. Buus-Pedersen*,  
afdelingschef i generaldirektoratet for post- og telegrafvæsenet *M. C. Nielsen*,  
personalechef i departementet for told- og forbrugsafgifter *J. V. Henriksen*,  
kontorchef i direktoratet for statens sindsygehospitalet */. Unsgaard*,  
forretningsfører *P. Madsen* og forbundsformand *Aage Nielsen*, begge udpeget af statstjenestemændenes centralorganisation I,  
overtrafikassistent *E. Svendsen*, udpeget af statstjenestemændenes centralorganisation II, og  
ekspeditionssekretær *P. Boelskov*, udpeget af danske statsembedsmænds samråd.

Til sekretær for udvalget beskikkedes ekspeditionssekretær i finansernes centralstyrelse *Hans C. Feddets*.

## II.

### Indledende bemærkninger.

De generelle regler om statstjenestemændenes arbejdstid, fridage og overarbejde, der i sin tid er fastsat efter forslag af sparekommissionen af 21. februar 1921, har tidligere været genstand for almindelig revision i de tjenestetidsudvalg, som efter ønske af statstjenestemændenes centralorganisationer blev nedsat af finansministeriet henholdsvis den 2. juni 1934 og den 4. juni 1947, og som afgav betænkning henholdsvis den 8. oktober 1935 og den 21. juni 1949.

I overensstemmelse med den af sidstnævnte udvalg afgivne indstilling udfærdigede finansministeriet den nu gældende bekendtgørelse af 23. september 1949 angående de for statens tjenestemænd gældende arbejdstidsregler m. m. Denne bekendtgørelse blev samtidig med udfærdigelsen af nye generelle ferieregler for statstjenestemændene den 30. marts 1953 ændret ved en samme dato udstedt bekendtgørelse. Ændringen vedrørte tjenestetidsbekendtgørelsens afsnit II, pkt. 1, 2. stk., om helligdage uden for søndage („skæve helligdage”), der blev affattet således, at adgangen til at få antallet af fridage i en måned forhøjet med antallet af skæve helligdage i pågældende måned ikke skulle gælde for tjenestemænd, der har ret til ferie i mere end 18 arbejdsdage årlig efter andre bestemmelser end de nye almindelige ferieregler.

Tjenestetidsbekendtgørelsen er dernæst ændret ved finansministeriets bekendtgørelse af 2. juli 1958, ved hvilken den indtil da gældende tjenestetidsnorm b (234 timer månedlig, svarende til gennemsnitlig 9 timer daglig) blev ophævet, ligesom der dels som følge heraf, dels som følge af de ved gennemførelsen af de nye lønningslove af 7. juni 1958 stedfundne ændringer i lønningsklassesystemet blev foretaget forskellige ændrin-

ger af formel karakter i bekendtgørelsen. Ophævelsen af tjenestetidsnorm b skete efter forslag af lønningskommissionen af 1954, der efter den i begyndelsen af 1958 stedfundne nedsættelse af den normale arbejdstid i privaterhvervet til mindre end 48 timer ugentlig ikke fandt det rimeligt for statens vedkommende at fastholde en tjenestetidsnorm, der oversteg gennemsnitlig 8 timer daglig, hvorfor kommissionen foreslog, at de bestående tjenester på norm b overgik til norm a (208 timer månedlig, svarende til gennemsnitlig 8 timer daglig), jfr. kommissionens 1. betænkning, side 77-78.

Endelig er der efter forslag af nærværende udvalg ved finansministeriets bekendtgørelse af 21. oktober 1960 gennemført ændringer dels i tjenestetidsbekendtgørelsens bestemmelse om, for hvilke tjenestemænd en højeste tjenestetid ikke kan fastsættes (afsnit I. B., pkt. 1), dels i bestemmelserne om ydelse af erstatningsfrihed som godtgørelse for mistede fridage (afsnit II, pkt. 3, 1. stk.) og præsteret overarbejde (afsnit III, pkt. 4). Ved den førstnævnte ændring blev de med overordnede tjenestemænd i lønningsmæssig henseende ligestillede tjenestemænd, for hvem en højeste tjenestetid ikke kan fastsættes, begrænset til at omfatte tjenestemænd i 16. og højere lønningsklasser mod tidligere tjenestemænd i 15. og højere lønningsklasser. Begrundelsen herfor var dels, at den stedfundne udvikling havde medført, at der i 15. lønningsklasse fandtes forskellige tjenestemænd og grupper af tjenestemænd, hvis tjeneste efter sin art ikke adskilte sig fra den tjeneste, som påhviler andre i lavere lønningsklasser placerede og under reglerne om højeste tjenestetid hørende tjenestemænd (f. eks. lokomotivførere i 15. lønningsklasse), dels at der ved de nye løn-

ningslove i 1958 var indført automatisk oprykning til overassistentstillinger i 15. lønningsklasse fra assistentstillinger i 8. lønningsklasse. Udvalget fandt det under disse omstændigheder ikke rimeligt fortsat at holde tjenestemænd i 15. lønningsklasse, der ikke gjorde tjeneste i administrationskontorer, og hvis tjeneste var kontrollabel, uden for reglerne om højeste tjenestetid og foreslog derfor tjenestetidsbekendtgørelsens afsnit I. B., pkt. 1, a, ændret i overensstemmelse hermed. De ved bekendtgørelsen af 21. oktober 1960 gennemførte ændringer af tjenestetidsbekendtgørelsens bestemmelser om beregning af erstatningsfrihed som godtgørelse for mistede fridage og præsteret overarbejde skyldes, at det efter udvalgets opfattelse måtte anses for rimeligt, at der i forbindelse med den nedenfor omtalte revision af overarbejdsbetalingen til statstjenestemændene pr. 1. oktober 1960 fandt en regulering sted af det tillæg af yderligere fritid, der ydes en tjenestemand i tilfælde, hvor en mistet fridag eller præsteret overarbejde godtgøres med erstatningsfridag, henholdsvis erstatningsfrihed, således at dette tillæg blev af samme procentvise størrelse som det tillæg, der ydes til gennemsnitstimelønnen ved fastsættelsen af overarbejdsbetalingen.

Den nugældende tjenestetidsbekendtgørelse — således som denne som foran anført er ændret — findes optaget som bilag.

Som nævnt foran under afsnittet om udvalgets nedsættelse var der af statstjenestemændenes centralorganisationer over for lønningskommissionen af 1954 fremsat forskellige forslag til ændring af de generelle tjenestetidsregler m. m. Disse forslag er til lige med en række yderligere forslag dels om ændring af tjenestetidsreglerne, dels om revision af bestemmelserne om og satserne for visse særlige ydelser såsom overarbejdspenge og natpenge indeholdt i en fælleshenvendelse af 6. november 1959 fra de 3 centralorganisationer til nærværende udvalg. Denne henvendelse har dannet grundlag for udvalgets gennemgang af de generelle tjenestetidsregler, for hvilken der er redegjort nærmere nedenfor i afsnit III, der indeholder udvalgets bemærkninger til de fremsatte forslag og indstilling om ændring af nævnte regler.

Foruden spørgsmålet om ændring af de for statstjenestemændene gældende ved finansministeriets ovennævnte tjenestetidsbekendtgørelse fastsatte generelle tjenestetidsregler har udvalget drøftet spørgsmålet om ændringer i de for de enkelte styrelser udfærdigede særlige tjenestetidsregler, idet der af de forhandlingsberettigede tjenestemandorganisationer under forskellige styrelser over for centralorganisationerne er fremsat ønsker om visse ændringer i de for de pågældende styrelser gældende særlige bestemmelser vedrørende tjenestetidsforhold. Der har i udvalget været enighed om, at det i tilslutning til den generelle tjenestetidsrevision bør overvejes, hvorvidt der bl. a. under hensyn til de af organisationerne herom fremsatte ønsker skal ske ændring af de omhandlede særlige tjenestetidsbestemmelser, men at det vil være mest hensigtsmæssigt, at dette sker ved direkte forhandling mellem de interesserede parter og eventuelt under medvirken af finansministeriet.

Udvalget skal derfor henstille, at sådanne forhandlinger optages snarest efter afslutningen af udvalgets arbejde, og således at de udkast til nye særlige tjenestetidsregler for de enkelte styrelser, hvorom der måtte blive opnået enighed ved forhandlingerne, på sædvanlig måde gennem finansministeriet forelægges lønningsrådet til godkendelse.

Udvalget har endelig på foranledning af de af centralorganisationerne herom fremsatte forslag og i overensstemmelse med udvalgets kommissorium behandlet og afgivet særlige indstillinger vedrørende revision af visse af de for statstjenestemændene gældende særlige ydelser.

Umiddelbart efter udvalgets nedsættelse blev således spørgsmålet om en foreløbig revision af de særlige ydelser som følge af gennemførelsen af de nye lønningslove af 7. juni 1958 taget op til overvejelse, og i overensstemmelse med udvalgets forslag blev der ved finansministeriets cirkulære af 16. december 1958 med virkning fra den 1. samme måned foretaget en forhøjelse af satserne for overarbejdspenge og godtgørelse for mistede fridage, visse time- og dagpenge-satser samt af natpenge, for hvis vedkommende\* de hidtidige to satser blev afløst af én sats, gældende for alle tjenestemænd.

Endvidere blev perioden for udbetaling af fulde dagpenge udvidet fra 21 til 25 dage, ligesom tillægget til fulde dagpenge for 1.-3. dag samme sted blev udvidet til også at omfatte 4. dag samme sted.

Senere tog udvalget de af centralorganisationerne fremsatte, mere principielle forslag vedrørende statstjenestemændenes overarbejds- og natpengeordninger op til overvejelse, og der opnåedes i udvalget enighed om, dels at overarbejdspenge, der hidtil var ydet efter 2 satser, hver omfattende flere lønningsklasser, fremtidig skulle ydes med en for hver enkelt lønningsklasse fastsat sats, svarende til gennemsnitstimelønnen for pågældende lønningsklasse med tillæg af 33 1/3 pct. (og således at godtgørelse for mistede fridage som hidtil blev fastsat på grundlag af overtimebetalingen), dels at det tidsrum, inden for hvilket natpenge kan ydes, blev udvidet med 3 timer fra kl. 21-6 til kl. 18-6, samt at størrelsen af natpengene for tiden kl. 21-6 forblev uændret 1,21 kr. pr. time, medens der for tiden kl. 18-21 blev fastsat en ny sats på 60 øre pr. time. Disse ændringer blev tillige med nogle af udvalget foreslåede mindre ændringer i lønningsklassernes gruppering på de forskellige satser for time- og dagpenge,

kørepenge og sejlpenge gennemført ved finansministeriets cirkulære af 21. oktober 1960 med virkning fra den 1. samme måned (jfr. ovenfor vedrørende de samtidige ændringer i tjenestetidsbekendtgørelsen), for natpengeordningens vedkommende med tilslutning fra folketingets finansudvalg til, at den fornødne hjemmel søgtes tilvejebragt ved tekstanmærkning på lov om tillægsbevilling for finansåret 1960-61, idet bestemmelsen i lønningslovens § 101, stk. 1, om natpenge herved forudsattes ændret samtidig med normeringsloven for 1961-62 med virkning fra 1. april 1961,

Merudgiften ved de omhandlede ændringer pr. 1. oktober 1960 af overarbejds- og natpengeordningerne m. v. er skønnet at ville andrage ca. 15 mill. kr. årlig.

Udover de foran omhandlede, allerede stedfundne ændringer og det nedenfor under afsnit III, C, 2, a, omtalte forslag om ydelse af et særligt tillæg for tjeneste på søn- og helligdage har udvalget ikke fundet grundlag for at imødekomme de af centralorganisationerne fremsatte forslag vedrørende overarbejdsbetaling og godtgørelse for ubekvem tjenestetid, hvorfor disse forslag ikke vil blive gjort til genstand for yderligere omtale i nærværende betænkning.



### III.

#### Udvalgets overvejelser vedrørende de generelle tjenestetidsregler samt forslag til ændringer i disse.

A. Tjenestetidsnormen samt tjenestetiden for tjenestemænd, der ikke henhører under normen.

1) Efter at 234-timers normen som foran nævnt i overensstemmelse med det af lønningsskommissionen af 1954 herom fremsatte forslag blev afskaffet med virkning fra 1. juli 1958, har tjenester, for hvilke der fastsættes en højeste tjenestetid, alle været henført til en norm på 208 timer for en måned på 30 dage med 4 fridage, d. v. s. til en norm på gennemsnitlig 8 timer daglig.

Det er i tjenestetidsbekendtgørelsen endvidere fastsat, at denne højeste tjenestetid tillige skal anses som normal tjenestetid for det pågældende personale.

Af centralorganisationerne er det foreslået, at de generelle arbejdstidsnedsættelser, der har fundet sted ved de almindelige arbejdsmarkedsoverenskomster i 1958, overføres til at gælde for statstjenestemandsområdet. Som begrundelse herfor er anført, at udviklingen i samfundet, der har ført til, at arbejdstiden nu overalt i det private erhverv vil være nedsat til 7½ time daglig, gør det naturligt med en tilsvarende nedsættelse for statens tjenestemænd, idet en øget produktivitet også inden for statstjenesten i adskillige tilfælde vil kunne motivere en tjenestetidsnedsættelse, der endvidere må anses for rimelig og påkrævet, dels på grund af den af rationaliseringen affødte intensivering af arbejdet, dels af hensyn til muligheden for at gøre staten konkurrencedygtig i henseende til arbejdskraftens erhvervelse. Der er endvidere henvist til, at der i øvrige nordiske lande er gennemført tjenestetidsforkortelser for statstjenestemænd, samt at forskellige kommu-

nale tjenestemænd her i landet i 1960 har fået arbejdstiden nedsat til 45 timer ugentlig.

Den i privaterhvervet gennemførte almindelige arbejdstidsforkortelse havde til forudsætning, at den blev modsvaret af produktivetsforøgelse. Inden for nogle statsvirksomheder, hvor arbejdet svarer til og foregår under nogenlunde samme vilkår som i privaterhvervet, vil der uden tvivl gennem rationalisering og automatisering kunne ske en sådan produktivetsforøgelse, at grundlaget for en nedsættelse af arbejdstiden er det samme som i privaterhvervet. Imidlertid påhviler det staten ud fra samfundsmæssige hensyn at varetage en lang række opgaver, f. eks. af sikkerheds- eller bevogtningsmæssig karakter, som ikke har egentlige produktive formål, og hvor en arbejdstidsnedsættelse således ikke vil kunne kompenseres ved øget produktivitet. Udvalget rinder dog, at der ikke kan tillægges forudsætningen om produktivetsforøgelse afgørende betydning ved vurderingen af, om der for statens tjenestemænd bør finde en tjenestetidsreduktion sted ligesom i privaterhvervet, idet der i så henseende ikke med rimelighed alene ud fra produktivitetssynspunkter kan gøres forskel på tjenestemænd i de forskellige styrelsesgrene. Da det i øvrigt må anses for rimeligt, at statstjenestemændene på arbejdstidsområdet følger den almindelige udvikling i samfundet under passende hensyntagen til statstjenestens særlige karakter, hvilket også vil være af betydning for statens mulighed for at få og fastholde kvalificeret personale, er der i udvalget enighed om at foreslå den nu gældende tjenestetidsnorm på 208 timer månedlig eller gennemsnitlig 8 timer daglig nedsat til 195 timer månedlig eller gennem-

snitlig 7½ time daglig ligesom den i privat-erhvervet gældende almindelige arbejdstid.

Udvalget har i denne forbindelse overvejet, hvorvidt der måtte være anledning til at genindføre 2 tjenestetidsnormer, således som man havde det indtil 1. juli 1958, og således at mindre intensive tjenester ikke henføres til den nye lavere norm, men forbliver på den nuværende 8-timers norm. Da imidlertid en sådan graduering af arbejdstiden efter arbejdets intensitet ikke er gennemført uden for statsområdet, og da der som følge af udviklingen ikke længere er så stor forskel i de forskellige tjenesters arbejdsintensitet, som det tidligere var tilfældet, jfr. den af lønningskommissionen af 1954 afgivne 1. betænkning, side 77, hvorefter den i 1958 stedfundne overførelse af tjenester fra den dagældende 234-timers norm til 208-timers normen kun omfattede relativt få tjenester, har udvalget ikke fundet grundlag for at undtage nogen tjenester under den gældende 208-timers norm fra nedsættelsen til 195 timer.

Under henvisning til foranstående foreslår udvalget herefter, at der gennemføres følgende ændringer i tjenestetidsbekendtgørelsen:

Afsnit I. A., pkt. 1, affattes således:

„Tjenester, for hvilke der fastsættes en højeste tjenestetid, henføres for en måned på 30 dage med 4 fridage til en norm på 195 timer.

Nævnte højeste tjenestetid skal tillige anses som normal tjenestetid for det pågældende personale.”

I afsnit I. A., pkt. 2, om opgørelsen af normen ændres i stk. 2, sidste linie, „8 timer” til: „7½ time”.

2) Af de tjenestemænd, for hvem en højeste tjenestetid ikke kan fastsættes, har et betydeligt antal nu en normal tjenestetid på gennemsnitlig 8 timer daglig, svarende til tjenestetidsnormen for dem, der har en højeste tjenestetid. Ifølge tjenestetidsbekendtgørelsens afsnit I. B., pkt. 2, skal normeringen af antallet af de tjenestemænd, for hvem en højeste tjenestetid ikke vil kunne fastsættes, foregå ud fra det synspunkt, at det krav, der stilles til deres arbejde, er af nogenlunde samme omfang som for andre tjenestemænds vedkommende, medmindre der er tale om tjenestemænd i

egentlige chefstillinger, dommere, læger, tjenestemænd ved videnskabeligt arbejde m.v. I overensstemmelse med denne bestemmelse, der ikke foreslås ændret, samt i øvrigt med det under 1) anførte foreslår udvalget, at den normale tjenestetid for de tjenestemænd, for hvem en højeste tjenestetid ikke kan fastsættes, og som nu har en gennemsnitlig daglig tjenestetid på mere end 7½ time, ligeledes nedsættes til gennemsnitlig 7½ time daglig.

3) Det er i øvrigt af centralorganisationerne foreslået, at nedsættelse af tjenestetiden finder sted for tjenestemandsområdet som helhed, idet der som motivering herfor anføres, at tjenestemandenes arbejds- og lønforhold ved lønningslovene af 1958 blev fastlagt med tilslutning af samtlige forhandlingsberettigede centralorganisationer, og at generelle ændringer af tjeneste- eller lønforhold for enkelte grupper af tjenestemænd vil forrykke grundlaget for denne tilslutning. Organisationerne finder, at den generelle nedsættelse af tjenestetiden vil kunne finde sted for de allerfleste tjenestegrene eller styrelser i takt med den øgede produktivitet og den stigende rationalisering og intensivering af arbejdet inden for statstjenesten. Organisationerne vil ikke udelukke, at der inden for visse tjenestegrene og styrelser kan påvises hensyn, der taler imod almindelig nedsættelse af den daglige tjenestetid, men der bør i så fald efter forhandling med centralorganisationerne træffes nærmere bestemmelse om tjenestetidsnedsættelsen, eventuelt således at der, hvor særlige hensyn nødvendiggør dette, gives kompensation ved forøgelse af antallet af ferie- eller fridage, hvilket vil kunne give en smidigere ordening, bl. a. derved, at der inden for visse tjenestegrene nødvendige afløserstyrke kan udnyttes såvel vinter som sommer.

Dette forslag vedrører alle de tjenestemænd, hvis hidtidige normale arbejdstid ikke overstiger 195 timer månedlig, svarende til gennemsnitlig 7½ time daglig, hvad enten der for de pågældende er fastsat en højeste tjenestetid eller ikke.

Som anført ovenfor må spørgsmålet om tjenestemandenes arbejdstid i væsentlig grad bedømmes ud fra den almindelige udvikling på arbejdstidsområdet i samfun-

det i øvrigt. Der kan imidlertid ikke herfra hentes nogen motivering for en nedsættelse af tjenestetiden for de tjenestemænd, hvis normale tjeneste ikke har oversteg 195 timer månedlig, idet der ikke på det private arbejdsmarked, hverken ved overenskomstafslutningerne i 1958 eller senere, er sket nogen almindelig nedsættelse af arbejdstiden for personale, hvis normale arbejdstid ikke oversteg 45 timer ugentlig eller gennemsnitlig  $7\frac{1}{2}$  time daglig.

Heller ikke karakteren af de tjenester, forslaget vedrører, kan efter udvalgets opfattelse begrunde en almindelig nedsættelse af tjenestetiden, der i forvejen er lavere end den ovenfor foreslåede nye tjenestetidsnorm. Det drejer sig især om tjenester i administrationskontorer, på biblioteker, museer og arkiver samt ved højere læreanstalter m. v., for hvilke tjenestetiden efter praksis hidtil har været gennemsnitlig 7 timer daglig eller i visse tilfælde endnu lavere, men som i almindelighed ikke kan siges at have været eller på grund af den tekniske udvikling, rationalisering og lign. at være blevet mere anstrengende og intensiv end hovedparten af de tjenester, for hvilke der gælder en højeste tjenestetid. Udvalget har herved været opmærksom på, at der i privat-erhvervet, bl. a. inden for kontorområdet, i stigende omfang finder en udvidelse af weekend-ordninger sted gennem øget eller eventuelt fuldstændig frihed om lørdagen. Sådanne ordninger er dog ikke af generel karakter og gennemføres normalt ved omlægning af arbejdstiden. De kan derfor ikke begrunde en nedsættelse af arbejdstiden inden for tilsvarende områder i staten, men udvalget vil finde det rimeligt, at der i det omfang, de tjenstlige hensyn gør det forsvarligt, efter forhandling med pågældende forhandlingsberettigede organisationer gennemføres lignende ordninger i statstjenesten ved en omlægning af arbejdstiden den enkelte dag uden nedsættelse af den samlede ugentlige eller månedlige arbejdstid. Såfremt der på enkelte områder i privat-erhvervet senere måtte ske arbejdstidsmæssige ændringer af mere almindelig karakter, som kan gøre spørgsmålet om ændringer for tilsvarende grupper i staten aktuelt, forudsættes i øvrigt dette spørgsmål taget op til nærmere overvejelse, jfr. nedenfor under 5). Man skal i denne forbindelse end-

videre fremhæve, at der i de tilfælde, hvor tjenestemænd uden for tjenestetidsnormen, f. eks. tjenestemænd i administrationskontorer og lign., får pålagt overarbejde, der ikke er af tilfældig karakter og mindre omfang, vil kunne ydes de pågældende kompensation herfor i form af enten erstatningsfrihed eller vederlag én gang for alle, jfr. bemærkningerne nedenfor under 6). Denne adgang til at ækvivalere overarbejde af større omfang med frihed, der kan gives sammenhængende, eller med vederlag vil kunne få større betydning end hidtil som følge af nedsættelsen af tjenestetidsnormen og den normale højeste tjenestetid til 195 timer månedlig.

Endvidere kan der være visse under tjenestetidsnormen henhørende tjenester, for hvilke den normale tjenestetid på grund af arbejdets karakter har været fastsat lavere end normen, men da der for sådanne tjenesters vedkommende netop er sket nedsættelse af tjenestetiden efter en vurdering af arbejdsintensiteten i det enkelte tilfælde, vil der ikke være grundlag for en yderligere nedsættelse, hvorimod godtgørelse for overarbejde naturligvis fremtidig må ydes i tilfælde af overskridelse af den nye lavere tjenestetidsnorm. I denne forbindelse kan også nævnes de specielt statsbanernes og post- og telegrafvæsenets kørende tjenestemænd påhvildende tjenester, som hører under tjenestetidsnormen, men som det ud fra praktisk tjenstlige hensyn har været nødvendigt at tilrettelægge således, at den normale samlede tjenestetid blev lavere end normen. For disse tjenesters vedkommende vil der — hvad enten den faktiske tjenestetid hidtil har ligget over eller under 195 timer månedlig — heller ikke være grundlag for at nedsætte tjenestetiden med mere, end der vil være nødvendigt, for at den kan komme til at ligge så nær op ad den nye norm, som de praktiske forhold gør det muligt.

Da den omstændighed, at der i samfundet sker en nedsættelse af arbejdstiden for dem, der har længst arbejdstid, efter udvalgets opfattelse ikke nødvendigvis bør have som konsekvens, at der også skal ske nedsættelse for dem med kortere arbejdstid, samt da udvalget under hensyn til det foran anførte finder, at en nedsættelse af tjenestetidsnormen for statstjenestemændene fra 208

timer til 195 timer månedlig og en tilsvarende nedsættelse til 195 timer månedlig for de tjenestemænd uden for normen, som nu har en længere normal tjenestetid, heller ikke kan motivere en tjenestetidsreduktion for de tjenestemænd, hvis tjeneste ligger under 195 timer månedlig, har udvalget ikke ment at burde stille forslag om ændring af den **hidtil** gældende normale tjenestetid for sidstnævnte tjenestemænd.

Udvalget skal endelig bemærke, at der efter udvalgets opfattelse ikke kan siges at være nogen forudsætninger om en sådan sammenhæng mellem tjenestetids- og lønvilkårene for tjenestemænd med en hidtidig tjenestetid på henholdsvis mere og mindre end 195 timer månedlig, at en nedsættelse af tjenestetiden for førstnævnte uden en tilsvarende nedsættelse for sidstnævnte har forrykket grundlaget for den ved lønningsrevisionen i 1958 stedfundne lønfastsættelse.

4) For en enkelt gruppe tjenestemænd, nemlig de i lov af 7. juni 1958 om normering og klassificering af statstjenestemandsstillinger, § 120, omhandlede til 1. lønningsklasse henførte landpostbude med deltidstjeneste, gør sig særlige forhold gældende, idet de pågældendes løn er fastsat i relation til lønnen for landpostbude med fuld tjeneste.

Landpostbude er nu henført til følgende lønningsklasser:

1. lønningsklasse a (6 300 kr.).

Landpostbude med 4 indtil 5 timers gennemsnitlig daglig tjeneste.

1. lønningsklasse b (7 290—8 790 kr.).

Landpostbude med 5 indtil 6 timers gennemsnitlig daglig tjeneste.

1. lønningsklasse c (8 460—10 230 kr.).

Landpostbude med 6 indtil 6 3/4 times gennemsnitlig daglig tjeneste.

1. lønningsklasse d (9 450—11 520 kr.).

Landpostbude med 6% indtil 7 1/2 times gennemsnitlig daglig tjeneste.

3. lønningsklasse (10 440—12 780 kr.).

Landpostbude med 7 1/2 indtil 8 1/4 times gennemsnitlig daglig tjeneste.

I forbindelse med den generelle nedsættelse af tjenestetidsnormen 208 timer til 195 timer månedlig er der i udvalget enighed om at foreslå den i normerings- og klassificeringslovens § 120 anførte tjenestetid for landpostbude i 3. lønningsklasse (landpost-

bude med fuld tjeneste) tilsvarende ændret fra „7 1/2 indtil 8 1/4 times gennemsnitlig daglig tjeneste“ til: „7 1/4 indtil 7% times gennemsnitlig daglig tjeneste“. Herefter må tjenestetiden for landpostbude i 1. lønningsklasse d samtidig ændres til: „6% indtil 7 1/4 times gennemsnitlig daglig tjeneste“, medens tjenestetiden for landpostbude i 1. lønningsklasse a, b og c (landpostbude med 4 indtil 5, 5 indtil 6, henholdsvis 6 indtil 6 3/4 times gennemsnitlig daglig tjeneste) i overensstemmelse med det ovenfor under 3) anførte ikke bør nedsættes. Da forholdet som nævnt imidlertid er det, at lønfastsættelsen for landpostbude med deltidstjeneste som den i øvrigt eneste tjenestemandsgroupe er sket under hensyn til den for tilsvarende fuld beskæftigelse gældende lønning, idet lønnen er fastsat som en pro rata-del af lønningen for landpostbude med fuld tjeneste (3. lønningsklasse), og da der ved nedsættelse af normen 208 timer til 195 timer, svarende til en nedsættelse af den gennemsnitlige daglige tjeneste fra 8 til 7 1/4 time, sker en reel forhøjelse af lønnen med 1/15, idet hidtidig løn for 16 timer fremtidig ydes for 15 timers tjeneste, er der i udvalget ligeledes enighed om, at de i § 84 i lov af 7. juni 1958 om lønninger og pensioner m. v. til statens tjenestemænd for 1. lønningsklasse a, b, c og d (landpostbude med deltidstjeneste) anførte lønninger forhøjes med 1/15, hvilket efter afrunding giver følgende forhøjelser:

1. lønningsklasse a . . . . . 420 kr.

1. lønningsklasse b . . . . . 480 kr.

1. lønningsklasse c . . . . . 570 kr.

1. lønningsklasse d . . . . . 630 kr.

Udvalget foreslår herefter, at der gennemføres følgende lovændringer:

I § 84 i lov af 7. juni 1958 om lønninger og pensioner m. v. til statens tjenestemænd affattes 1. lønningsklasse således:

„1. lønningsklasse:

a. Lønning 6 720 kr. årlig.

b. Lønning 7 770 kr. årlig, stigende efter 2 år til 8 070 kr. og derefter hvert 2. år med 150 kr. indtil 9 270 kr.

c. Lønning 9 030 kr. årlig, stigende efter 2 år til 9 360 kr. og derefter hvert 2. år med 180 kr. indtil 10 800 kr.

d. Lønning 10 080 kr. årlig, stigende efter 2 år til 10 470 kr. og derefter hvert 2. år med 210 kr. indtil 12 150 kr."

I § 120 i lov af 7. juni 1958 om normering og klassificering af statstjenestemandsstillinger ændres under lønningsklasse 1 d „Landpostbude med  $6\frac{3}{4}$  indtil  $7\frac{1}{2}$  times gennemsnitlig daglig tjeneste" til: „Landpostbude med  $6\frac{3}{4}$  indtil  $7\frac{1}{4}$  times gennemsnitlig daglig tjeneste", ligesom under lønningsklasse 3 „Landpostbude med  $7\frac{1}{2}$  indtil  $8\frac{3}{4}$  times gennemsnitlig daglig tjeneste" ændres til: „Landpostbude med  $7\frac{1}{4}$  indtil  $7\frac{3}{4}$  times gennemsnitlig daglig tjeneste".

5) Centralorganisationerne har foreslået, at eventuelle fremtidige generelle arbejdstidsnedsættelser på det private arbejdsmarked overføres til tjenestemandsområdet. Forslaget motiveres med, at den gældende tjenestetidsnorm på 208 timer månedlig har været fastsat i relation til arbejdsmarkedets tidligere 48 timers arbejdsuge, og at den foreslåede nye tjenestetidsnorm på 195 timer månedlig svarer til den nuværende 45 timers arbejdsuge i privaterhvervet, hvorfor det må forekomme naturligt, at den for tjenestemændene gældende tjenestetidsnorm også fremtidig har relation til arbejdstiden på det private arbejdsmarked, således at fremtidige tjenestetidsnedsættelser for statstjenestemændene finder sted i takt med udviklingen i det private erhverv, og således at der forhandles med centralorganisationerne om den nærmere gennemførelse af tjenestetidsreduktionen.

Selv om der som anført foran må tillægges udviklingen på arbejdstidsområdet i privaterhvervet væsentlig betydning ved fastsættelsen af tjenestetiden for statstjenestemændene, kan det efter udvalgets opfattelse ikke udelukkes, at der kan opstå situationer, hvor det af hensyn til statstjenestens særlige karakter eller under hensyn til de for statstjenestemændene gældende særlige ansættelsesforhold ikke vil være rimeligt eller hensigtsmæssigt, at en arbejdstidsændring i privaterhvervet umiddelbart skal overføres til statstjenestemandsområdet. Udvalget har derfor ikke ment at burde stille forslag om gennemførelse af en så vidtgående, automatisk virkende regel som den foreslåede. Udvalget forudsætter imidlertid, at spørgsmålet om yderligere nedsættelse af tjeneste-

tidsnormen samt i øvrigt om nedsættelse af statstjenestemændenes arbejdstid kan optages på ny, såfremt der i privaterhvervet måtte finde en almindelig nedsættelse af arbejdstiden sted udover den ved overenskomstafslutningerne i 1958 gennemførte.

6) Ifølge tjenestetidsbekendtgørelsens afsnit I.B.1. vil en højeste tjenestetid ikke kunne fastsættes og de dermed i forbindelse stående regler ikke være gældende for følgende tjenestemænd:

- a) Overordnede tjenestemænd og dermed i lønningsmæssig henseende ligestillede, hvorved forstås tjenestemænd i 16. og højere lønningsklasser.
- b) Tjenestemænd i administrationskontorer.
- c) Tjenestemænd, hvis normale tjeneste unddrager sig kontrol, f. eks. arrestforvarere, visse portnere, kystposter ved toldvæsenet, tjenestemænd ved toldvæsenets søpatruljer, befalingsmænd i hær og flåde.

Disse bestemmelser er af centralorganisationerne foreslået erstattet af følgende:

„For tjenestemænd i egentlige chefstillinger samt tjenestemænd, hvis normale tjeneste unddrager sig kontrol, vil en højeste tjenestetid ikke kunne fastsættes og de dermed i forbindelse stående regler ikke være gældende."

Det er samtidig forudsat, at der for tjenestemænd i administrationskontorer fastsættes en særlig norm, lavere end den foreslåede norm. på 195 timer månedlig.

Den foreslåede ændring motiveres med, at det forekommer urimeligt, at tjenestemænd, hvis tjeneste tilrettelægges og kontrolleres, holdes uden for reglerne om højeste tjenestetid.

Det fremsatte forslag vil medføre, at tjenestemænd i højere lønningsklasser end 15. samt tjenestemænd i administrationskontorer henføres under reglerne om højeste tjenestetid, såfremt de ikke beklæder egentlige chefstillinger, og deres normale tjeneste ikke unddrager sig kontrol.

Et tilsvarende forslag var fremsat over for tjenestetidsudvalget af 4. juni 1947. Der var i dette udvalg enighed om, at der ikke burde etableres en særlig tjenestetidsnorm for tjeneste i administrationskontorer, dels fordi sådan tjeneste næppe i almindelighed kan anses for mere intensiv eller

anstrengende end adskillige til den gældende almindelige norm henførte tjenester, dels fordi arbejdet i administrationskontorer er af en sådan karakter, at arbejdstempoet vanskeligt kan bedømmes, hvilket medfører, at det ikke i almindelighed vil være muligt at føre kontrol med arbejds effektiviteten, hvorfor det ikke vil være rigtigt at fastsætte regler, som kan gøre personalet interesseret i at få overarbejde. For så vidt angår spørgsmålet om henførelse til reglerne om højeste tjenestetid af visse af de tjenestemænd, der nu omfattes af begrebet „overordnede tjenestemænd og dermed i lønningsmæssig henseende ligestillede“, udtalte tjenestetidsudvalget af 1947, at tjenestemænd, som beklæder chef- eller arbejdslederstillinger, eller som selv kan tilrettelægge tjenesten eller selv er herre over arbejdsintensiteten, ikke bør bringes ind under reglerne om højeste tjenestetid, hvorfor der efter udvalgets opfattelse fortsat burde opretholdes en lønningsmæssig grænse for henførelse til tjenestetidsnormen, jfr. i øvrigt udvalgets betænkning side 11.

Ud fra samme synspunkter som anført af tjenestetidsudvalget af 1947 finder nærværende udvalg, at der ikke bør ske ændring af de nu gældende retningslinjer for, hvilke tjenestemænd der ikke kan henføres under reglerne om højeste tjenestetid. Der kan herved henvises dels til det ovenfor under 3) anførte vedrørende spørgsmålet om nedsettelse af tjenestetiden for personale i administrationskontorer m. v., dels til den i overensstemmelse med udvalgets herom fremsatte forslag med virkning fra 1. oktober 1960 gennemførte ændring, hvorefter visse tjenestemænd i 15. lønningsklasse, for hvem en højeste tjenestetid ikke hidtil havde kunnet fastsættes, blev henført under reglerne om højeste tjenestetid. Da de i højere lønningsklasser end 15. normerede stillinger i det væsentlige er arbejdslederstillinger eller chefstillinger, finder udvalget, at den nu gennemførte lønningsmæssige skillelinje for henførelse under tjenestetidsnormen er rimelig og den i saglig henseende mest forvarlige, og at den derfor ikke bør ændres.

Udvalget skal dog — ligesom tjenestetidsudvalget af 1947 — tilføje, at det forhold, at der for en tjenestemand eller gruppe af tjenestemænd ikke gælder nogen højeste tjenestetid, ikke bør medføre, at der stadig

pålægges dem arbejde udover, hvad der er normalt for pågældende stilling, jfr. herved også tjenestetidsbekendtgørelsens afsnit I. B., pkt. 2, hvorefter normeringen af antallet af tjenestemænd, for hvem der ikke gælder en højeste tjenestetid, bør foregå ud fra det synspunkt, at det krav, der stilles til deres arbejde, er af nogenlunde samme omfang som for andre tjenestemænds vedkommende, medmindre der er tale om tjenestemænd i egentlige chefstillinger. Såfremt det imidlertid måtte blive nødvendigt at pålægge de pågældende arbejde udover det normale, og dette merarbejde er kontrollabelt og af større omfang, bør der herfor ydes dem godtgørelse i form af enten erstatningsfrihed eller vederlag én gang for alle i overensstemmelse med de for ydelse af sådanne vederlag almindeligt fulgte retningslinjer, jfr. i det hele den af tjenestetidsudvalget af 1947 afgivne betænkning, side 12.

Udvalget skal endelig for så vidt angår den ovenfor gengivne bestemmelse i tjenestetidsbekendtgørelsens afsnit I, B, 1, c, bemærke, at den heri indeholdte eksempelvis opregning af tjenestemænd, hvis normale tjeneste unddrager sig kontrol, er ønsket slettet af centralorganisationerne, bl. a. under hensyn til, at opregningen i praksis kan give anledning til misforståelser, og at forholdene for visse af de nævnte stillinger kan ændre sig således, at det bliver muligt at kontrollere vedkommende tjenestemænds normale tjenester. Under hensyn til det af centralorganisationerne anførte samt til, at der ikke er tale om nogen udtømmende angivelse af de tjenestemænd, hvis normale tjeneste unddrager sig kontrol, kan udvalget tiltræde, at de anførte eksempler udgår, idet man samtidig skal fremhæve, at der ikke heri ligger nogen forudsætning om, at de pågældende tjenestemænd fremtidig skal henføres under reglerne om højeste tjenestetid, medmindre betingelserne herfor efter en bedømmelse i det enkelte tilfælde findes at være til stede.

7) Gennemførelsen af tjenestetidsnedsættelsen er ifølge de af udvalget indhentede oplysninger fra forskellige styrelser forudsat i det væsentlige at skulle ske ved antagelse af yderligere personale, dels på tjenestemandsvilkår, dels på overenskomstvilkår

eller som medhjælpslønnede under anden form, herunder deltidbeskæftiget personale, hvor dette vil være hensigtsmæssigt. I visse tilfælde, f. eks. hvor det vil være uøkonomisk at antage yderligere arbejdskraft, der ikke kan beskæftiges fuldtud, og hvor afløser eller deltidbeskæftigede ikke kan sættes ind, vil det dog kunne blive nødvendigt at yde det nu ansatte personale overarbejdsbetaling eller eventuelt at regulere særlige tillæg eller faste honorarer, der ydes som godtgørelse for overarbejde m. v., og som er fastsat ud fra gennemsnitsbetragtninger. Endvidere kan det i en overgangsperiode blive nødvendigt i forskellige styrelser at yde overarbejdsbetaling, indtil nyt personale er antaget og — hvis tjenesten forudsætter en specialuddannelse i styrelsen — har gennemgået sådan uddannelse.

En nøjagtig opgørelse af den påkrævede personaleforøgelse eller af omfanget af eventuelt nødvendigt overarbejde har ikke kunnet foretages, idet de ved selve tjenestetidsforkortelsen nødvendiggjorte personaleudvidelser m. v. vil blive reduceret som følge af de igangværende rationaliseringsforanstaltninger inden for de enkelte styrelser. Udvalget forudsætter, at styrelserne ved foranstaltninger af den nævnte art og ved rimelige omlægninger af tjenesterne m. v. i størst muligt omfang tilstræber at begrænse personaleudvidelser og eventuelt overarbejde. Det må på længere sigt anses for ønskeligt, at personaleforholdene tilrettelægges således, at overarbejde så vidt muligt undgås.

For så vidt angår den praktiske gennemførelse af tjenestetidsnedsættelsen, f. eks. om denne bør ske ved nedsættelse af den daglige tjenestetid eller ved bevarelse af den hidtidige daglige tjenestetid mod tildelelse af flere fridage eller arbejdsfri dage, bemærkes, at udvalget ikke har ment at burde tage stilling til dette spørgsmål, der vedrører tjenestens tilrettelæggelse og derfor vil være afhængigt af tjenestens karakter og tjenesteforholdene i øvrigt i de forskellige styrelser. Udvalget henstiller derfor, at afgørelsen af, hvorledes tjenestetidsnedsættelsen skal gennemføres i praksis, træffes af de enkelte styrelser efter forhandling med vedkommende forhandlingsberettigede etatsorganisationer.

Merudgiften ved tjenestetidsnedsættelsen er under hensyntagen til besparelser ved

skønnede mulige rationaliseringsforanstaltninger og lign. anslået at ville andrage ca. 25 mill. kr. årlig.

## B. Tjenestetidens beregning og tjenestens tilrettelæggelse.

### 1) Rejsetid.

Af centralorganisationerne er der stillet forslag om, at bestemmelsen i den almindelige bekendtgørelse om statstjenestemændenes arbejdstidsregler m. m., afsnit I. A., pkt. 6, vedrørende rejsetid ved tjeneste uden for hjemstedet ændres således, at al rejsetid principielt medregnes som fuld tjeneste, dog ikke for rejser til og fra et sted, hvor pågældende er udstationeret til tjeneste over 7 dage.

Den nu gældende bestemmelse går ud på, at ved tjeneste uden for hjemstedet medregnes halvdelen af rejsetiden til og fra arbejdsstedet som tjenestetid, dog ikke for rejser til og fra et sted, hvor pågældende er udstationeret til tjeneste over 7 dage (pkt. 6, stk. 1), samt at der for det tekniske personale i trafiketaterne og dermed ligestillede, herunder turnusafløserne ved statsbanerne, ved de enkelte styrelsesgrene kan fastsættes andre regler for rejsetidens beregning end foran angivet (pkt. 6, stk. 2).

Under drøftelsen af det omhandlede forslag er der i udvalget opnået enighed om, at det efter et skøn over tjenesteforholdene i almindelighed ikke vil være rimeligt at fastslå som hovedprincip, at rejsetid skal medregnes fuldt ud som tjenestetid. Udvalget finder imidlertid, at der under hensyn til de specielle tjenesteforhold m. v. for det kørende og tekniske personale i trafiketaterne samt for enkelte andre personalegrupper i disse etater eller andre styrelser kan foreligge sådanne særlige omstændigheder, at de efter pågældende styrelses særlige tjenestetidsregler nu gældende bestemmelser på det heromhandlede område med rimelighed vil kunne lempes således, at rejsetid for disse personalegrupper som almindelig hovedregel medregnes fuldt ud. Man forudsætter herved dog, at en sådan gunstigere beregning ikke kommer til at omfatte turnusafløserne.

Udvalget foreslår herefter, at de hidtil gældende bestemmelser i den almindelige

tjenestetidsbekendtgørelse ændres således, at pkt. 6, stk. 2, affattes som følger:

„For det tekniske og det kørende personale i trafikaterne samt for andet i nævnte etater eller andre styrelser ansat personale, for hvis vedkommende forholdene i særlig grad taler derfor, kan der ved udformningen af de specielle tjenestetidsregler for de pågældende styrelsesgrene fastsættes andre regler for beregningen af rejsetiden, således at denne under særlige omstændigheder kan medregnes fuldt ud.“

Det nærmere indhold af disse regler henstilles fastsat ved de forhandlinger om de specielle tjenestetidsregler for de pågældende styrelser, som i overensstemmelse med det ovenfor under II anførte forudsættes at skulle finde sted umiddelbart efter afslutningen af udvalgets arbejde.

Merudgiften ved dette forslag kan anslås til ca.  $\frac{1}{2}$  mill. kr. årlig.

### 2) Arbejdsfri ophold uden for hjemstedet.

Ifølge tjenestetidsbekendtgørelsens afsnit I. A., pkt. 6, medregnes arbejdsfri ophold uden for hjemstedet på indtil  $1\frac{1}{2}$  time, for lokomotivpersonalet indtil 2 timer (hvis den overvejende del af opholdet falder i tiden kl. 21-6 dog henholdsvis indtil  $2\frac{1}{2}$  time og 3 timer) fuldt ud ved tjenestetidsberegningen (stk. 3). Såfremt det arbejdsfri ophold er af længere varighed, men ikke overstiger  $i$  timer, medregnes hele opholdet med  $\frac{1}{3}$  af tiden (stk. 4), medens arbejdsfri ophold i øvrigt ikke medregnes (stk. 5).

Disse bestemmelser er af centralorganisationerne foreslået ændret således, at de arbejdsfri ophold, der medregnes fuldt ud, forlænges med  $\frac{1}{2}$  time, medens de arbejdsfri ophold, der nu medregnes med  $\frac{1}{3}$  af tiden, forlænges med 2 timer og således, at de fremtidig medregnes med  $\frac{1}{2}$  af tiden.

Da den fritid, som tjenestemændene opnår ved arbejdsfri ophold uden for hjemstedet, i almindelighed er uden større værdi, idet den — specielt når det drejer sig om relativt kortvarige ophold — ikke vil kunne udnyttes effektivt på samme måde, som hvis den var givet på hjemstedet, og da især trafikaternes kørende personale, hvis tjeneste i forvejen er forbundet med ulemper som følge af dens uregelmæssige karakter, har arbejdsfri ophold uden for hjemstedet, finder udvalget det rimeligt, at der

sker en øget **medregning** af disse ophold. Under hensyn til udviklingen inden for statsbanerne på trækraftens område med overgang til anvendelse af dieselektriske lokomotiver i stigende omfang er udvalget dog af den opfattelse, at den hidtidige fortrinsstilling for lokomotivpersonalet kun bør opretholdes for så vidt angår damplokomotivpersonalet, idet de oprindelige arbejdsmæssige forudsætninger for den gunstigere medregning fortsat kun er til stede for dets vedkommende.

Under hensyn til det anførte kan udvalget tiltræde forslaget om forlængelse med  $\frac{1}{2}$  time af de arbejdsfri ophold, der medregnes fuldt ud, dog med den anførte begrænsning for lokomotivpersonalets vedkommende. Endvidere finder man det rimeligt, at der sker udvidelse med 2 timer til 6 timer af de arbejdsfri ophold, der medregnes delvist, hvorimod der efter udvalgets opfattelse ikke er tilstrækkeligt grundlag for samtidig med en sådan udvidelse også at forhøje medregningsbrøken udover  $\frac{1}{3}$ .

Det foreslås herefter, at bestemmelserne i tjenestetidsbekendtgørelsens afsnit I. A., pkt. 6, stk. 3-5, om medregning af arbejdsfri ophold affattes således:

„Arbejdsfri ophold uden for hjemstedet på indtil 2 timer, for lokomotivpersonale med tjeneste på damplokomotiver indtil  $2\frac{1}{2}$  time (hvis den overvejende del af opholdet falder i tiden kl. 21-6 dog indtil henholdsvis 3 timer og  $3\frac{1}{2}$  time) medregnes fuldt ud.

Såfremt det arbejdsfri ophold uden for hjemstedet er af længere varighed end anført i stk. 3, men ikke overstiger 6 timer, medregnes hele opholdet med  $\frac{1}{3}$  af tiden.

I øvrigt medregnes arbejdsfri ophold ikke.“

Merudgiften ved den foreslåede øgede medregning af arbejdsfri ophold uden for hjemstedet skønnes at ville udgøre ca.  $\frac{1}{2}$  million kr. årlig.

### 3) Rådighedstjeneste.

Det er af centralorganisationerne foreslået, at rådighedstjeneste på tjenestestedet medregnes fuldt ud ved tjenestetidsopgørelsen i stedet for som hidtil med  $\frac{2}{3}$  af rådighedstiden, samt at rådighedstjeneste i hjemmet medregnes med  $\frac{2}{3}$  i stedet for som hidtil med  $\frac{1}{3}$  af rådighedstiden.



godtgørelse for søn- og helligdagstjeneste, jfr. nedenfor, dels til de praktiske vanskeligheder, som i visse tilfælde vil være forbundet med tildeling af halve fridage, ikke foretages ændringer i fridagsantallet.

*2) Helligdags frihed og særligt tillæg for tjeneste på søn- og helligdage.*

a) Ifølge tjenestetidsbekendtgørelsens afsnit II, pkt. 1, stk. 4, skal tjenestemændene i det omfang, det er muligt, i løbet af hvert finansår, i hvilket de har forrettet tjeneste hele året, have adgang til mindst 22 dages frihed på søn- og helligdage, hvorved forstås frihed mellem kl. 2 den pågældende helligdag og kl. 5 næste dag. Endvidere er der givet regler for adgangen til helligdagsfriheder og beregningen af disses antal i tilfælde af ansættelse i finansårets løb, sygdom og ferie. Såfremt en tjenestemand ikke i løbet af et finansår får den ham tilkommende helligdagsfrihed, ydes der ham i det følgende finansår et antal særlige feriedage, således at der for hver mistet helligdagsfrihed indtil 8 incl. gives  $\frac{1}{2}$  feriedag med afrunding opad til hele feriedage og for hver yderligere mistet helligdagsfrihed 1 feriedag.

Af centralorganisationerne er det foreslået, at mindsteantallet af helligdagsfriheder i et finansår forhøjes fra 22 til 36 med bibeholdelse af den hidtidige regel for beregning af ekstra feriedage som godtgørelse for manglende helligdagsfrihed.

Der er endvidere af centralorganisationerne fremsat forslag om, at der for tjeneste på søn- og helligdage ydes et særligt vederlag.

Da begge forslagene vedrører spørgsmålet om godtgørelse for søn- og helligdagstjeneste, har udvalget anset det for hensigtsmæssigt at behandle dem under ét og skal herom bemærke følgende:

Ved vurderingen af, hvorvidt og i bekræftende fald i hvilket omfang der bør ydes statstjenestemændene godtgørelse for tjeneste på søn- og helligdage, må hensyn tages til statstjenestens særlige karakter. Det påhviler således staten at varetage en række opgaver, der gør det nødvendigt at pålægge personalet søn- og helligdagstjeneste i langt videre udstrækning end normalt forekommende i privaterhvervet, f. eks. ved

statsbanerne, post- og telegrafvæsenet, toldvæsenet, politiet, forsvaret, fyr- og vagervæsenet, hospitalsvæsenet m. v. Søn- og helligdagstjenesten har derfor i staten ikke samme undtagelsens karakter som uden for statsområdet i almindelighed, hvilket de personer, der søger ind i statens tjeneste, er bekendt med og forberedt på.

På den anden side må det erkendes, at de nævnte specielle arbejdsforhold i staten ikke bør have til følge, at der kræves ubegrænset søn- og helligdagstjeneste af statstjenestemændene, uden at der ydes dem en vis godtgørelse herfor, hvorfor der da også hidtil har været ydet godtgørelse i form af ekstra feriedage til tjenestemænd med søn- og helligdagstjeneste i ekstraordinært stort omfang. Under hensyn til, at de gældende bestemmelser herom inden for de store etater er fastsat på et tidspunkt, da tjenestemændene ikke havde adgang til mere end 52 fridage årlig, således at forøgelsen af fridagsantallet med et til „de skæve helligdage” svarende antal fridage er kommet til senere, samt under hensyn til den almindelige udvikling på dette område vil udvalget finde det rimeligt, at der gives statstjenestemændene godtgørelse for tjeneste på søn- og helligdage i større omfang end hidtil. En sådan forbedring af godtgørelsesordningen bør efter udvalgets opfattelse dog ikke ske såvel ved udvidelse af den gældende ordning vedrørende helligdagsfrihed som ved indførelse af en ny almindelig godtgørelse i penge for al tjeneste på søn- og helligdage. Da en udvidelse af den gældende ordning kun vil komme en del af tjenestemændene til gode, nemlig dem, der har søn- og helligdagstjeneste i større omfang, samt da det uden for statstjenesten er almindeligt, at der ydes særligt tillæg for arbejde på søn- og helligdage, har der i udvalget været enighed om, at det for statstjenestemændenes vedkommende vil være rigtigst og rimeligt at supplere den gældende helligdagsfrihedsordning med en ordning, hvorefter der ydes en særlig pengegodtgørelse for tjeneste på søn- og helligdage. Da der i forvejen ydes tjenestemandene natpenge for tjeneste i tiden kl. 18-6, dog efter en lavere sats for tiden kl. 18-21, finder udvalget, at godtgørelsen for tjeneste på søn- og helligdage kun bør ydes for tiden kl. 6-21, således at den ikke kommer til udbetaling

for tidsrum, hvor der ydes natpenge efter den højere sats, og således at der ved fastsættelsen af godtgørelsens størrelse tages hensyn til natpengene for tiden kl. 18-21, jfr. nedenfor.

Udvalget foreslår herefter, at den gældende bestemmelse om helligdagsfrihed og godtgørelse for manglende sådan i tjenestetidsbekendtgørelsens afsnit II, pkt. 1, stk. 4, opretholdes uændret, samt at der i lønnings- og pensionsloven af 7. juni 1958 optages en sålydende bestemmelse:

„For tjeneste, der efter speciel, udtrykkelig ordre fra en foresat eller ifølge en af en overordnet fastsat tjenestefordeling udføres på søn- og helligdage inden for tiden kl. 6-21, ydes en godtgørelse, hvis størrelse fastsættes af finansministeren efter indhentes udtalelse fra lønningsrådet.“

Med hensyn til godtgørelsens størrelse bemærkes, at der ved fastsættelsen bør tages hensyn til, dels at der i overensstemmelse med de hidtidige regler *jædes* en særlig godtgørelse i form af ekstra feriedage til tjenestemænd med søn- og helligdagstjeneste af ekstraordinær stort omfang, dels — som ovenfor nævnt — at der for tiden kl. 18-21 tillige ydes natpenge. Alle forhold taget i betragtning vil udvalget mene, at godtgørelsen passende kan fastsættes til 95 øre pr. time for tiden kl. 6-18 og til 60 øre pr. time for tiden kl. 18-21, hvilke beløb ligesom natpenge ydes med halvdelen (med afrunding opad til helt ørebeløb) pr. påbegyndt halve time og reguleres i takt med og i samme forhold som natpenge, dog således at godtgørelsen for tiden kl. 18-21 i forbindelse med natpenge ikke kan overstige højeste natpengesats.

Merudgiften ved den foreslåede nyordning kan med de anførte satser anslås at ville andrage ca. 8 millioner kr. årlig.

b) Centralorganisationerne har foreslået, at bestemmelsen i tjenestetidsbekendtgørelsens afsnit II, pkt. 1, stk. 4, sidste punktum, hvorefter reglerne om helligdagsfrihed ikke gælder for tjenestemænd, der er normeret med mere end 3 ugers årlig ferie, ophæves.

Når de pågældende tjenestemænd i sin tid blev undtaget fra de almindelige regler om helligdagsfrihed, skyldes det, at man ikke fandt det rimeligt, at de skulle have

adgang til ekstra feriedage på grund af manglende helligdagsfrihed, når de i forvejen var berettiget til flere feriedage end andre tjenestemænd i tilsvarende lønningsklasser.

Bestemmelsen blev i modsætning til den tilsvarende undtagelsesbestemmelse i tjenestetidsbekendtgørelsens afsnit II, pkt. 1, stk. 2, om „skæve helligdage“, jfr. ovenfor under 1) b), ikke ændret samtidig med gennemførelsen af nye almindelige ferieregler for statens tjenestemænd i 1953, hvor visse tjenestemænd fik ret til 4 ugers (24 arbejdsdages) årlig ferie, men den har ligesom fornævnte undtagelsesbestemmelse i stk. 2 i praksis kun været anset for gældende for tjenestemænd, der har ret til ferie i mere end 18 arbejdsdage årlig i henhold til andre regler end de generelle ferieregler. Da det i overensstemmelse med de ovenfor under 1) b) anførte synspunkter må anses for rimeligt, at sådanne tjenestemænd fortsat er undtaget fra reglerne om helligdagsfrihed, foreslår udvalget, at sidste punktum i tjenestetidsbekendtgørelsens afsnit II, pkt. 1, stk. 4, affattes således:

„De foranstående bestemmelser gælder dog ikke for tjenestemænd, der har ret til ferie i mere end 18 arbejdsdage i henhold til andre bestemmelser end § 3 i finansministeriets regulativ af 13. januar 1959 vedrørende de for statens tjenestemænd og aspiranter til tjenestemandstillinger gældende ferieregler.“

### 3) Fridagens længde.

Ifølge tjenestetidsbekendtgørelsens afsnit II, pkt. 2, skal fridagen have en længde af mindst 40 timer, dog at den kan betragtes som givet, uanset at fritiden kun har udgjort 33 timer, når tjenesten dagen før fridagen slutter senest kl. 21, 22 eller 23 og efter fridagen tiltrædes tidligst henholdsvis kl. 6, 7 eller 8.

Af centralorganisationerne er der fremsat forslag om, at fridagens længde i alle tilfælde fastsættes til mindst 40 timer, og at det bestemmes, at tjenesten dagen før en fridag ikke må slutte senere end kl. 14.

De gældende bestemmelser om fridagens minimumslængde blev indført som generelle regler ved tjenestetidsbekendtgørelsen af 23. september 1949 efter forslag af tjeneste-

tidsudvalget af 1947. Man fandt det dengang ud fra tjenstlige hensyn nødvendigt at give adgang til at tildele fridage af kortere varighed end 40 timer, dog ikke under 33 timer, mod at der blev lagt en ramme om fridagen, således at der blev sikret tjenestemændene såvel forudgående som efterfølgende nattehvil.

Efter de for nærværende udvalg foreliggende oplysninger vil det på grund af de specielle og ofte komplicerede arbejdsforhold inden for forskellige styrelsesgrene heller ikke nu være muligt i alle tilfælde at give fridage af mindst 40 timers varighed, uden at merudgifterne herved vil blive uforholdsmæssigt store, såfremt der skal tages fornødent hensyn til den forsvarlige tilrettelæggelse af tjenesten. Det samme gælder gennemførelsen af en regel om, at tjenesten før fridagen aldrig må slutte senere end kl. 14.

Under disse omstændigheder har udvalget ikke ment at burde stille forslag om ophævelse af adgangen til at give fridage af kortere varighed end 40 timer eller om fastsættelse af et bestemt seneste tidspunkt for afslutningen af tjenesten før fridagen. Da det efter udvalgets opfattelse imidlertid må anses for ønskeligt, at rammefridagene i det omfang, det ud fra tjenstlige og økonomiske hensyn må anses for forsvarligt, får en varighed af ikke væsentligt under de 40 timer, der er den normale mindste varighed for en fridag, og at der sikres tjenestemændene mest mulig aftenfrihed med påfølgende nattehvil i forbindelse med fridagene, samt da det efter de for udvalget foreliggende oplysninger i så henseende vil være ubetænkeligt at forlænge rammefridagenes mindstevarighed med 3 timer med tilsvarende forskydning af tidspunkterne for tjenestens afslutning før fridagen, har der i udvalget været enighed om at foreslå bestemmelsen i tjenestetidsbekendtgørelsens afsnit II, pkt. 2, 1. punktum, ændret således:

„Fridagen skal have en længde af mindst 40 timer, dog at den kan betragtes som givet, uanset at fritiden kun har udgjort 36 timer, når tjenesten dagen før fridagen slutter senest kl. 18, 19 eller 20 og efter fridagen tiltrædes tidligst henholdsvis kl. 6, 7 eller 8.“

Gennemførelsen af dette forslag skønnes

at ville medføre en merudgift på ca. 1 million kr. årlig.

#### 4) Erstatning for mistet fridag.

a) Ifølge tjenestetidsbekendtgørelsens afsnit II, pkt. 3, stk. 1, 2. punktum, ydes der ikke erstatning for fridage, der falder inden for sygeperioder, ferie eller orlov. Spørgsmålet om eventuel ændring af denne bestemmelse var genstand for overvejelse i tjenestetidsudvalget af 1947 (jfr. udvalgets betænkning side 23, afsnit c), der for feriens vedkommende henviste det til behandling i det da siddende udvalg vedrørende stats-tjenestemændenes ferieordning. I overensstemmelse med ferieudvalgets forslag, jfr. udvalgets betænkning af 29. januar 1953, side 15-16, er der ved finansministeriets regulativ af 30. marts 1953 om de for statens tjenestemænd gældende ferieregler, jfr. nu regulativ af 13. januar 1959, gennemført den ordning, at tjenestemændenes ferier, der tidligere var fastsat til et vist antal uger, hvori kunne falde en eller flere fridage, fastsættes til et bestemt antal arbejdsdage. Der er som følge heraf ikke længere grund til at opretholde en regel om, at fridage, der falder inden for ferie (orlov) ikke kan erstattes, og det foreslås derfor, at ovennævnte bestemmelse i tjenestetidsbekendtgørelsen affattes således:

„Fridage, der falder inden for sygeperioder, erstattes ikke.“

b) Centralorganisationerne har foreslået indført en ny regel om, at underretning om fridag skal gives senest 48 timer før tiltrædelsen af tjeneste forud for fridagen.

Det er under drøftelsen af dette forslag i udvalget oplyst, at forslaget specielt tager sigte på de fridage, der ydes som erstatning for mistede fridage, idet de ordinære fridage i almindelighed vil være tilrettelagt og bekendtgjort for personalet længere tid forinden, normalt i den forudgående måned. Da udvalget finder det rimeligt, at der gives et varsel af den foreslåede længde ved tildeling af erstatningsfridage, foreslås det, at der som nyt 3. punktum til tjenestetidsbekendtgørelsens afsnit II, pkt. 3, stk. 1, tilføjes:

„Underretning om tildeling af erstatningsfridag skal gives senest 48 timer forud for det tidspunkt, da sidste tjeneste før fridagen tiltrædes.“

### 5) Kort tjeneste på fridag.

I følge tjenestetidsbekendtgørelsens afsnit II, pkt. 3, stk. 5, 1. punktum, anses en fridag som bortfaldet, når vedkommende tjenestemand beordres til tjeneste på fridagen. Dog kan der efter samme bestemmelses 2.-6. punktum mod ydelse af særligt vederlag undtagelsesvis pålægges en tjenestemand en ganske kortvarig tjeneste efter tur på dage, hvor ekspeditionsstedet ellers er lukket, eller hvor det kun er åbent en ganske kort tid og betjenes af kun 1 tjenestemand, uden at fridagen betragtes som bortfaldet. Endelig er det i bestemmelsens sidste punktum udtalt, at sådan kortvarig tjeneste på en fridag fortrinsvis bør ordnes ad frivillig vej.

Den nævnte undtagelsesbestemmelse er af centralorganisationerne foreslået ophævet med den begrundelse, at en fridag altid må betragtes som bortfaldet, når tjenestemanden beordres til tjeneste på den.

Der har i udvalget været enighed om, at det principielt må anerkendes, at en tjenestemand bør have adgang til frit at kunne disponere over sin fridag i hele dens udstrækning, således at en begrænsning af denne dispositionsfrihed derved, at han beordres til tjeneste på fridagen, må medføre, at denne betragtes som inddraget uanset tjenestens varighed. Da det endvidere efter det for udvalget oplyste må påregnes, at det i de fleste tilfælde vil være muligt at få den heromhandlede kortvarige tjeneste udført ad frivillig vej mod ydelse af særligt vederlag efter samme regler som hidtil, finder udvalget det ubetænkeligt at ophæve den hidtidige pligtmæssige ordning og erstatte denne med frivillige ordninger efter aftale mellem styrelsen og den enkelte tjenestemand. Det foreslås derfor, at tjenestetidsbekendtgørelsens afsnit II, pkt. 3, stk. 5, affattes således:

„En fridag anses som bortfaldet, når vedkommende tjenestemand beordres til tjeneste på fridagen. En tjenestemand kan dog efter aftale med pågældende styrelse frivilligt påtage sig ganske kortvarig tjeneste på dage, hvor ekspeditionsstedet ellers er lukket, eller hvor det kun er åbent en ganske kort tid og betjenes af kun 1 tjenestemand, uden at hans fridag betragtes som bortfaldet. I så tilfælde ydes der tjeneste-

manden et vederlag, som fastsættes til satserne for overarbejde opgjort efter tjenestens varighed forlænget med 50 pct. og således, at der mindst ydes betaling for 1 time. Hvis det undtagelsesvis er nødvendigt at lade ordningen omfatte sådan tjeneste 2 gange på en fridag, forlænges tiden for det 2. tjenesteafsnit med 100 pct., og der beregnes mindst 1 time for hvert af de 2 tjenesteafsnit. Afstanden mellem de 2 mødetider må højst være 3 timer. For tjenestemand, der falder uden for reglerne om overarbejdspenge, beregnes vederlaget efter de for tilsvarende eller eventuelt nærmest lavere lønningsklasse gældende satser for overarbejdspenge.“

### 6) Tjenestemænd uden for fridagsreglerne.

I tjenestetidsbekendtgørelsens afsnit II, pkt. 4, er bestemt, at tjenestemænd, der er udkommanderet til søs, ikke indgår under de i afsnittet fastsatte regler om fridage m. v., og at det samme gælder sådanne tjenestemænd, hvis normale tjeneste undrager sig kontrol, og for hvem afløsning ville medføre urimelige vanskeligheder eller uforholdsmæssig bekostning.

Denne bestemmelse er af centralorganisationerne foreslået ændret således, at der for tjenestemænd, der er udkommanderet til søs, samt for sådanne tjenestemænd, for hvem afløsning vil medføre urimelige vanskeligheder, skal fastsættes særregler, der ikke må være mindre gunstige end de generelle regler.

Der har under drøftelsen af dette forslag i udvalget været enighed om, at de almindelige regler om fridage og heltdagsfrihed ikke kan bringes i anvendelse på de nævnte tjenestemænd, hvis arbejdsforhold eller stillinger er af særlig karakter. Dette gælder også de tjenestemænd, hvis normale tjeneste undrager sig kontrol, og for hvem afløsning ville medføre uforholdsmæssig bekostning. Den omstændighed, at de pågældende ikke kan henføres under de almindelige fridagsregler, bør efter udvalgets opfattelse dog ikke medføre, at de stilles ringere end andre tjenestemænd i henseende til fridage m. v., og man kan derfor tiltræde, at det ved fastsættelsen af særregler tilstræbes at sikre dem fridagsordninger, der under passende hensyntagen til de særlige arbejdsforhold m. v. for de enkelte stillinger eller grupper af

stillinger må anses for rimelige sammenlignet med de generelle fridagsregler. Udvalget finder imidlertid ikke tilstrækkeligt grundlag for at optage en bestemmelse herom i de generelle tjenestetidsregler og stiller derfor ikke forslag om ændring af den gældende bestemmelse, men skal henstille, at spørgsmålet om udformningen af de omhandlede særregler tages op i forbindelse med de foran under II. omtalte forhandlinger mellem de enkelte styrelser og etatsorganisationer vedrørende de pågældende styrelser særlige tjenestetidsregler.

#### D. Overarbejde.

##### 1) *Overarbejdepålagt ved tjenesteliste el. lign.*

Udvalget har overvejet, hvorvidt der bør ske ændring af bestemmelsen i tjenestetidsbekendtgørelsens afsnit III, pkt. 2, a, hvorefter tjeneste, der ved tjenesteliste eller lign. fast eller midlertidigt er pålagt en tjenestemand udover den efter bekendtgørelsens afsnit I. A., fastsatte norm, betragtes som overarbejde.

Efter sin ordlyd forudsætter bestemmelsen, at der ved tjenesteliste fast kan pålægges en tjenestemand overarbejde. Imidlertid er det i tjenestetidsbekendtgørelsens afsnit I. A., pkt. 1, som almindeligt princip fastslået, at den for tjenestemænd fastsatte højeste tjenestetid tillige skal anses som normal tjenestetid for de pågældende. Det må derfor efter udvalgets opfattelse anses for stridende imod reglerne om højeste tjenestetid eller disses forudsætninger, at der fast pålægges en tjenestemand arbejde udover den fastsatte højeste tjenestetid (normen). Pkt. 2, a, i tjenestetidsbekendtgørelsens afsnit III. foreslås under hensyn hertil affattet således:

„Tjeneste, der ved tjenesteliste eller lign. midlertidigt er pålagt en tjenestemand udover den efter I. A., fastsatte norm.“

##### 2) *Tilfældigt overarbejde, herunder ventetid foranlediget ved forsinkelse.*

Det er af centralorganisationerne foreslået, at reglen i tjenestetidsbekendtgørelsens afsnit III, pkt. 2, c, om, at tjeneste, der fremkommer ved en overskridelse af normen foranlediget ved tilfældig forlængelse af den ordinære tjeneste, kun betragtes som

overarbejde, for så vidt overskridelsen udgør mere end 20 minutter pr. dag, ændres således, at enhver tilfældig forlængelse af den ordinære tjeneste, der medfører overskridelse af normen, skal betragtes som overarbejde.

Endvidere har centralorganisationerne foreslået ophævet den i nævnte pkt. 2, c, stk. 2, fastsatte regel om, at ventetid foranlediget ved forsinkelse, som ikke eller kun rent uvæsentligt påfører tjenestemanden merarbejde, kun medregnes med halvdelen, og således at dette også gælder, når der bliver spørgsmål om, hvorvidt der er hengået de 20 minutter, som efter stk. 1 skal overskrides, forinden tjenestetiden overhovedet betragtes som overskredet.

Til støtte for disse forslag har centralorganisationerne anført, at enhver form for overskridelse af tilrettelagt tjeneste principielt bør medregnes ved opgørelsen af den samlede tjenestetid.

Da gennemførelsen af en regel, hvorefter enhver nok så kortvarig tilfældig forlængelse af den ordinære tjeneste skal medregnes, vil medføre et betydeligt administrativt arbejde, ligesom tjenesteoverskridelsen i mange tilfælde vil være vanskelig at kontrollere, har udvalget ikke ment at burde gå ind for det fremsatte forslag om fuld medregning af enhver tilfældig tjenesteforlængelse, hvorimod man bl. a. under hensyn til det indgreb, der ved en sådan sker i tjenestemandenes fritid, vil finde det rimeligt, at den gældende regel lempes ved, at mindstekravet for medregning af de tilfældige tjenesteforlængelser nedsættes fra 20 til 15 minutter.

En sådan ændring af reglen om medregning af tilfældig forlængelse af den ordinære tjeneste vil endvidere automatisk medføre, at ventetid foranlediget ved forsinkelse efter den nu gældende bestemmelse herom kan medregnes, når ventetiden overstiger 30 minutter mod hidtil 40 minutter. Under hensyn hertil samt til, at ventetidsreglen kun gælder for de tilfælde, hvor der ikke eller så godt som ikke påføres tjenestemanden merarbejde, hvorfor det ikke vil være rimeligt at medregne tiden fuldt ud på linje med effektivt arbejde, finder udvalget ikke grundlag for at foreslå denne regel ændret, i hvilken forbindelse det også bør tages i betragtning, at tjenesteoverskridelsen som følge af ventetid foranlediget ved for-

sinkeise — ligesom ved tilfældig forlængelse af den ordinære tjeneste — afrundes opad til mangefold af halve timer for den enkelte dag.

Udvalget stiller herefter forslag om, at ordene „20 minutter“ i tjenestetidsbekendtgørelsens afsnit III, pkt. 2, c, stk. 1, ændres til: „15 minutter“, og at ordene „de 20 minutter“ i samme bestemmelses 2. stk., 1. punktum, ændres til: „de 15 minutter“.

Merudgiften ved dette forslag anslås at ville udgøre ca.  $\frac{1}{2}$  mill. kr. årlig.

### 3) Erstatnings] rihed.

Ifølge tjenestetidsbekendtgørelsens afsnit III, pkt. 4, sidste punktum, skal erstatningsfrihed som godtgørelse for præsteret overarbejde ydes med passende varsel, hvorved der i tilfælde, hvor fritiden gives som hele fridage, forstås et tidsrum af mindst 24 timer forud for det tidspunkt, hvor sidste tjeneste før fridagen fratrædes.

Dette varsel foreslås ændret således, at det får samme længde som det varsel, der ovenfor under C. 4) b) er foreslået for tildeling af fridage som erstatning for tidligere inddragne fridage.

Der stilles herefter forslag om, at ordene „24 timer forud for det tidspunkt, hvor sidste tjeneste før fridagen fratrædes“ ændres til: „48 timer forud for det tidspunkt, da sidste tjeneste før fridagen tiltrædes“.

## E. Forslag til nyt tjenestetidscirkulære.

Medens de for statstjenestemændene gældende almindelige tjenestetidsregler hidtil har været fastsat i en af finansministeriet

udfærdiget bekendtgørelse, foreslås det, at reglerne i overensstemmelse med statsministeriets cirkulære af 24. marts 1952 om udformning af love m. v. fremtidig fastsættes i et cirkulære, der som hidtil udfærdiges af finansministeriet.

Da aspiranter til statstjenestemandstillinger efter hidtidig praksis er anset for omfattet af statstjenestemændenes tjenestetidsregler, og da dette efter udvalgets opfattelse fortsat bør være tilfældet, finder man det rigtigst og hensigtsmæssigt, at det af det nye cirkulære udtrykkelig kommer til at fremgå, at dets bestemmelser også gælder for aspiranter.

Udvalget skal endvidere i overensstemmelse med den af lønningskommissionen af 1954 herom udtalte forudsætning, jfr. foran under I, indstille, at den foreslåede tjenestetidsnedsættelse samt de foreslåede øvrige ændringer i de almindelige tjenestetidsregler får virkning fra 1. april 1961. Det forudsættes herved dog, at de for statsbanernes og post- og telegrafvæsenets kørende personale gældende tjenester, der er tilrettelagt efter de hidtidige tjenestetidsregler, først ændres i forbindelse med førstkommende køreplansskifte den 28. maj 1961 mod, at der ydes det pågældende personale godtgørelse i form af ekstra fridage eller overarbejdsbetaling for eventuel merarbejde i tiden fra 1. april 1961 og indtil køreplansskiftet beregnet på grundlag af de nye tjenestetidsregler.

Under henvisning til foranstående og i overensstemmelse med de foran under A.-D. fremsatte forslag skal udvalget herved fremsætte følgende:

## Forslag til cirkulære om de for statens tjenestemænd og aspiranter til tjenestemandstillinger gældende arbejdstidsregler m. m.

Der fastsættes følgende almindelige regler med hensyn til tjenestetid, fridage og overarbejde for statens tjenestemænd og aspiranter til tjenestemandstillinger:

### I. Tjenestetid.

A. 1. Tjenester, for hvilke der fastsættes en højeste tjenestetid, henføres for en måned på 30 dage med 4 fridage til en norm på 195 timer.

Nævnte højeste tjenestetid skal tillige anses som normal tjenestetid for det pågældende personale.

2. Normen opgøres i øvrigt for den enkelte måned efter dennes dageantal med fradrag af fridage samt af syge- og feriedage.

Tjeneste på mistede fridage, der senere erstattes med andre fridage eller betaling i penge, medregnes i den udførte tjeneste, men ved opgørelse af månedens dageantal

tillægges der da 1 dag for hver mistet fridag. Frihed, der i henhold til III. pkt. 4, gives som erstatning for et i en tidligere måned udført overarbejde, betragtes ved opgørelsen som tjeneste; det samme gælder fridage og anden frihed, der i henhold til II. pkt. 3, gives som erstatning for de i tidligere måneder mistede fridage, for fridagens vedkommende således at de betragtes som tjeneste i  $7\frac{1}{2}$  time.

3. Når arbejdet efter forholdets natur ikke kan fordeles nogenlunde jævnt over året, fastsættes normen for længere perioder end 1 måned.

4. Ved tjenestetid forstås tiden mellem mødetid på arbejdsstedet (det beordrede mødested) og det tidspunkt, da tjenestemanden (aspiranten) atter kan forlade dette, dog med fradrag af hvilepauser på  $\frac{1}{2}$  time eller derover. Ved hvilepauser forstås sådanne afbrydelser i tjenesten, i hvilke tjenestemanden (aspiranten) kan forlade arbejdsstedet.

5. Såfremt en mindre del af en tjeneste, der er henført under den i pkt. 1 nævnte norm, ikke er kontrollabel med hensyn til varigheden, vil der for denne del af tjenesten kunne fastsættes en gennemsnitsvarighed for den enkelte dag.

6. Ved tjeneste uden for hjemstedet medregnes halvdelen af rejsetiden til og fra arbejdsstedet som tjenestetid, dog ikke for rejse til og fra et sted, hvor pågældende er udstationeret til tjeneste over 7 dage.

For det tekniske og det kørende personale i trafiketaterne samt for andet i nævnte etater eller andre styrelser ansat personale, for hvis vedkommende forholdene i særlig grad taler derfor, kan der ved udformningen af de specielle tjenestetidsregler for de pågældende styrelsesgrene fastsættes andre regler for beregningen af rejsetiden, således at denne under særlige omstændigheder kan medregnes fuldt ud.

Arbejdsfri ophold uden for hjemstedet på indtil 2 timer, for lokomotivpersonale med tjeneste på damplokomotiver indtil  $2\frac{1}{2}$  time (hvis den overvejende del af opholdet falder i tiden kl. 21-6 dog indtil henholdsvis 3 timer og  $3\frac{1}{2}$  time) medregnes fuldt ud.

Såfremt det arbejdsfri ophold uden for

hjemstedet er af længere varighed end anført i stk. 3, men ikke overstiger 6 timer, medregnes hele opholdet med  $\frac{1}{3}$  af tiden.

I øvrigt medregnes arbejdsfri ophold ikke.

7. Når personalet i en del af tjenestetiden må opholde sig på tjenestestedet for at være til rådighed, medregnes kun  $\frac{3}{4}$  af rådighedstiden som tjeneste. Tilsvarende tjenestes i hjemmet medregnes med  $\frac{1}{3}$  af tiden.

8. a. Tjenesten skal, når det er muligt, være samlet, og det bør tilstræbes, at pauser i videst muligt omfang udfyldes med arbejde, der ikke er bundet til bestemte tider af døgnet. Tjenesten må inden for døgnet ikke falde i mere end 3 dele, dog at der, når tjenstlige grunde gør det påkrævet, kan tilrettelægges 4-delt tjeneste ved kørsel på sidebaner samt — på enkelte ugedage — på tjenestesteder af mindre betydning, hvor personalet har bopæl i nærheden af tjenestestedet, alt under forudsætning af, at det i betragtning kommende personale, eller når flere går i tur sammen mindst halvdelen af de pågældende, giver tilslutning hertil.

En delt tjeneste må ikke tilrettelægges således, at den strækker sig ud over 12 timer regnet fra første tjenesteafsnits påbegyndelse til sidste tjenesteafsnits afslutning, medmindre personalet er enig heri. Dog kan der for søfartspersonale fastsættes særlige regler i pågældende styrelses specielle tjenestetidsbestemmelser.

b. Inden for tjenesteområder, hvor det vil være praktisk muligt og tjenstligt forsvarligt, kan week-end indføres under forudsætning af, at ordningen gennemføres ved en omlægning af arbejdstiden, således at arbejdstidsforkortelsen om lørdagen modsvares af en tilsvarende forlængelse af arbejdstiden fordelt på ugens øvrige arbejdsdage.

9. Ved opstilling af tjenesteliste e. 1. skal det så vidt gørligt iagttages, at den længste tjenestetid på en enkelt dag à 24 timer ikke overskrider visse bestemte tider, der fastsættes under hensyn til de særlige forhold inden for de enkelte styrelsesgrene.

Det skal endvidere iagttages, at hviletiden mellem to døgn hovedarbejder udgør mindst 11 timer. Hviletiden kan dog med tilslutning af det i betragtning kommende personale nedsættes til 8 timer, når tjenstlige for-

hold gør det ønskeligt, og styrelsen ud fra sikkerhedsmæssige og lignende hensyn skønner det forsvarligt.

10. Ved fordelingen af tjenesten skal der inden for de grænser, som tjenestens tarv kræver, tages størst muligt hensyn til personalets ønsker, og der skal derfor gives personalet adgang til gennem de stedlige tillidsmænd for de forhandlingsberettigede tjenestemandorganisationer at gøre sig bekendt med forslag til tjenestefordelingen og ændringer i denne.

B. 1. For følgende tjenestemænd (aspiranter) vil en højeste tjenestetid ikke kunne fastsættes og de dermed i forbindelse stående regler ikke være gældende:

- a. Overordnede tjenestemænd og dermed i lønningsmæssig henseende ligestillede, hvorved forstås tjenestemænd i 16. og højere lønningsklasser.
- b. Tjenestemænd i administrationskontorer.
- c. Tjenestemænd, hvis normale tjeneste unddrager sig kontrol.

2. Normeringen af antallet af de under pkt. 1 nævnte tjenestemænd bør foregå ud fra det synspunkt, at det krav, der stilles til deres arbejde, er af nogenlunde samme omfang som for andre tjenestemænds vedkommende, medmindre der er tale om tjenestemænd i egentlige chefstillinger, dommere, læger, tjenestemænd ved videnskabeligt arbejde m. v.

## II. Fridage.

1. Der tilkommer med den i pkt. 4 nævnte begrænsning hver tjenestemand (aspirant) 52 årlige fridage, hvoraf ingen-sinde mindre end 4 må falde i en enkelt måned. I de finansår, hvor der forekommer 53 søndage, forhøjes antallet af fridage med 1, hvis placering inden for finansåret fastsættes i de enkelte styrelsesgrøene.

For de måneder, i hvilke der forekommer helligdage uden for søndage\*), forhøjes antallet af fridage tilsvarende. Denne regel gælder dog ikke for tjenestemænd, der har ret til ferie i mere end 18 arbejdsdage årlig i henhold til andre bestemmelser end § 3

\*) Herunder ikke grundlovsdag.

i finansministeriets regulativ af 13. januar 1959 vedrørende de for statens tjenestemænd og aspiranter til tjenestemandstillinger gældende ferieregler.

Fridagene skal så vidt muligt lægges på søn- og helligdage.

I det omfang, det er muligt, skal tjenestemændene (aspiranterne) i løbet af hvert finansår, i hvilket de har forr ettet tjeneste hele året, have adgang til mindst 22 dages frihed på søn- og helligdage. For tjenestemænd (aspiranter), der ansættes i løbet af finansåret, nedsættes adgangen til helligdagsfrihed i forhold til tjenestetiden inden for finansåret, således at tallet 22 formindskes med 2 for hver måned. Ved afgørelsen af, hvorvidt der er ydet den fornødne helligdagsfrihed, bortses fra søn- og helligdage, som falder i sygeperioder. For hver 14 sygedage i løbet af finansåret nedsættes tallet 22 med 1. Søn- og helligdage, der falder i ferier, betragtes som helligdagsfrihed. Ved helligdagsfrihed forstås frihed mellem kl. 2 den pågældende helligdag og kl. 5 næste dag. Såfremt en tjenestemand (aspirant) ikke i løbet af et finansår får den ham tilkommende helligdagsfrihed, ydes der ham i det følgende finansår et antal særlige feriedage, således at der for hver mistet helligdagsfrihed indtil 8 incl. gives  $\frac{1}{2}$  feriedag med afrunding opad til hele feriedage og for hver yderligere mistet helligdagsfrihed 1 feriedag. De foranstående bestemmelser gælder dog ikke for tjenestemænd, der har ret til ferie i mere end 18 arbejdsdage i henhold til andre bestemmelser end § 3 i finansministeriets regulativ af 13. januar 1959 vedrørende de for statens tjenestemænd og aspiranter til tjenestemandstillinger gældende ferieregler.

2. Fridagen skal have en længde af mindst 40 timer, dog at den kan betragtes som givet, uanset at fritiden kun har udgjort 36 timer, når tjenesten dagen før fridagen slutter senest kl. 18, 19 eller 20 og efter fridagen tiltrædes tidligst henholdsvis kl. 6, 7 eller 8. Når flere fridage undtagelsesvis sammenlægges, skal den første opfylde forannævnte betingelser, medens de efterfølgende skal vare 24 timer.

3. Må en fridag på grund af indtrufne uforudsete omstændigheder inddrages, erstattes den snarest med en anden fridag med tillæg af yderligere fritid, svarende til



33 $\frac{1}{3}$  pct. af den på den mistede fridag præsterede tjeneste afrundet opad til hele timer. Fridage, der falder inden for sygeperioder, erstattes ikke.

Underretning om tildeling af erstatningsfridag skal gives senest 48 timer forud for det tidspunkt, da sidste tjeneste før fridagen tiltrædes.

Bortfaldne fridage af den i pkt. 1, stk. 2, nævnte art erstattes med kontant vederlag, såfremt de ikke efter det foran anførte er erstattet med frihed inden udløbet af de følgende 2 kalendermåneder. Hvis det undtagelsesvis bliver umuligt at erstatte andre mistede fridage med frihed inden udgangen af de følgende 2 kalendermåneder, ydes også her et kontant vederlag.

Når en bortfalden fridag erstattes med kontant vederlag, bortses fra det i stk. 1 omhandlede tillæg af yderligere fritid.

Såfremt den bortfaldne fridag er erstattet med en anden fridag inden for den i stk. 3 nævnte frist, men der ikke inden fristens udløb er ydet tjenestemanden (aspiranten) den i stk. 1 omhandlede yderligere fritid, ydes der ham i stedet herfor et kontant vederlag beregnet efter satserne for overarbejdspenge.

En fridag anses som bortfaldet, når vedkommende tjenestemand (aspirant) beordres til tjeneste på fridagen. En tjenestemand (aspirant) kan dog efter aftale med pågældende styrelse frivilligt påtage sig ganske kortvarig tjeneste på dage, hvor ekspeditionsstedet ellers er lukket, eller hvor det kun er åbent en ganske kort tid og betjenes af kun 1 tjenestemand, uden at hans fridag betragtes som bortfaldet. I så tilfælde ydes der tjenestemanden (aspiranten) et vederlag, som fastsættes til satserne for overarbejde opgjort efter tjenestens varighed forlænget med 50 pct. og således, at der mindst ydes betaling for 1 time. Hvis det undtagelsesvis er nødvendigt at lade ordningen omfatte sådan tjeneste 2 gange på en fridag, forlænges tiden for det 2. tjenesteafsnit med 100 pct., og der beregnes mindst 1 time for hvert af de 2 tjenesteafsnit. Afstanden mellem de 2 mødetider må højst være 3 timer. For tjenestemænd (aspiranter), der falder uden for reglerne om overarbejdspenge, beregnes vederlaget efter de for tilsvarende eller eventuelt nær-

mest lavere lønningsklasse gældende satser for overarbejdspenge.

4. Tjenestemænd (aspiranter), der er udkommanderet til søs, indgår ikke under foranstående regler. Det samme gælder sådanne tjenestemænd (aspiranter) under I. B. 1. c, for hvem afløsning ville medføre urimelige vanskeligheder eller uforholdsmæssig bekostning.

### III. Overarbejde.

1. Overarbejde bør så vidt muligt undgås.

2. Som overarbejde betragtes:

- a. Tjeneste, der ved tjenesteliste e. 1. midlertidigt er pålagt en tjenestemand (aspirant) udover den efter I. A. fastsatte norm.
- b. Tjeneste, der ved tilkaldelse til ekstratjeneste pålægges en tjenestemand (aspirant) udover normen.
- c. Tjeneste, der fremkommer ved en overskridelse af normen foranlediget ved tilfældig forlængelse af den ordinære tjeneste, for så vidt overskridelsen af denne udgør mere end 15 minutter pr. dag.

Ventetid foranlediget ved forsinkelse, som ikke eller kun rent uvæsentligt påfører tjenestemanden (aspiranten) merarbejde, medregnes kun med halvdelen; dette gælder også, når der bliver spørgsmål om, hvorvidt der er hengået de 15 minutter, som efter foranstående skal overskrides, forinden tjenestetiden overhovedet betragtes som overskredet. Den her omhandlede regel kan, hvis der forekommer flere ventetider i et døgn, kua anvendes på 2 af disse.

3. De i pkt. 2 under b. og c. nævnte tjenesteoverskridelser skal for den enkelte dag afrundes opad til mangefold af  $\frac{1}{2}$  time; overskridelse af den under a. nævnte art afrundes månedsvi opad til  $\frac{1}{2}$  time.

4. Overarbejde indtil 20 timer i en måned skal inden udløbet af den følgende kalendermåned så vidt muligt søges godtgjort med fritid, der skal være af samme varighed som det præsterede overarbejde med tillæg af 33 $\frac{1}{3}$  pct. afrundet opad til hele timer. Sådant erstatning med fritid skal, såfremt overarbejdet er af tilstrækkeligt omfang, fortrinsvis gives som hele fridage. Erstat-

ningsfritiden skal ydes med passende varsel, hvorved der i tilfælde, hvor fritiden gives som hele fridage, forstås et tidsrum af mindst 48 timer forud for det tidspunkt, da sidste tjeneste før fridagen tiltrædes.

5. Såfremt den i pkt. 4 nævnte fritid ikke er givet inden fristens udløb, udbetales overarbejdspenge. Der bortses herved fra det i pkt. 4, 1. punktum, omhandlede tillæg.

(5. Reglerne om overarbejde gælder ikke følgende tjenestemænd (aspiranter):

- a. Tjenestemænd i de under I. B. 1. nævnte stillinger.
- b. Tjenestemænd, for hvem en overskrivelse af tjenesten unddrager sig kontrol.
- c. Andre tjenestemænd, hvis tjeneste helt eller delvis består i at tilrettelægge arbejdet for andre eller i at kontrollere arbejdets udførelse, og som derigennem har indflydelse på arbejdstidens længde og på, at denne udnyttes på rette måde.

For de under b. og c. nævnte tjenestemænd finder reglerne om overarbejde dog

anvendelse i de i pkt. 2. a. og b. nævnte tilfælde.

#### IV.

Ovenstående regler gælder ikke for statens lærerpersonale.

#### V.

Nærværende cirkulære træder i kraft den 1. april 1961. Samtidig ophæves finansministeriets bekendtgørelse af 23. september 1949 angående de for statens tjenestemænd gældende arbejdstidsregler m. m. som ændret ved finansministeriets bekendtgørelser af 30. marts 1953, 2. juli 1958 og 21. oktober 1960.

Et mindretal (L. Buus-Pedersen) kan tiltræde forslaget med undtagelse af bestemmelsen i afsnit I. A., pkt. 8. a., stk. 2, der efter mindretallets opfattelse bør udgå, jfr. den foran side 25-26 optagne mindretalsudtalelse.

#### IV.

### Afsluttende bemærkninger.

De foran under III. fremsatte forslag vil efter udvalgets skøn baseret på de af forskellige styrelser givne oplysninger og de af udvalget foretagne beregninger medføre en samlet merudgift på ca. 40 millioner kr. årlig for den egentlige statsstyrkelse. Det bemærkes dog, at denne merudgift er behæftet med en vis usikkerhed, idet det — som anført ovenfor under III. A. 7., om gennemførelsen af tjenestetidsnedsættelsen — bl. a. er noget uvist, i hvilket omfang stedfindende og kommende rationaliseringsforanstaltninger inden for styrelserne samt omlægninger af tjenesterne m. v. vil kunne begrænse den antagelse af yderligere arbejdskraft eller den forøgelse af antallet af overarbejdstimer, som tjenestetidsnedsættelsen og de foreslåede øvrige ændringer i de generelle tjenestetidsregler i modsat fald vil gøre nødvendig. Der er ved skønnet over merudgiftens størrelse i nogen grad taget hensyn til sådanne mulige begrænsninger af merudgiften, og det er udvalgets opfattelse, at denne alle forhold taget i betragtning må påregnes at ville andrage det nævnte beløb, hvorved tillige er taget i betragtning eventuelle reguleringer af sådanne særligt hjemlede tillæg, der ydes som godtgørelse

for overarbejde m. v. og er fastsat ud fra gennemsnitsbetragtninger.

Den nævnte merudgift ved ændringen af de generelle tjenestetidsregler vil blive forøget med udgiften ved de ændringer i de for de enkelte styrelser gældende særlige tjenestetidsregler, som måtte blive resultatet af de forhandlinger mellem styrelserne og etatsorganisationerne, der som anført foran under II. er forudsat at skulle finde sted efter afslutningen af udvalgets arbejde. Under hensyn til de også i økonomisk henseende betydelige forbedringer af de generelle tjenestetidsregler forudsættes ændringerne i de enkelte styrelses specielle tjenestetidsregler dog ikke at skulle medføre merudgifter af betragtelig størrelse.

Endvidere må de fremsatte forslag påregnes at ville få konsekvenser for en del institutioner, som ikke er egentlige statsinstitutioner som f. eks. åndssvageforsorgen, Samfundet og Hjemmet for Vanføre, Finseminstituttet m. fl., således at ovennævnte udgift forøges med et beløb for disse institutioners vedkommende.

Den samlede udgift ved de fremsatte forslag vil efter udvalgets skøn herefter kunne anslås til ca. 45 millioner kr. årlig.

*København, den 3. januar 1961.*

Ulrik Andersen  
Formand

P. Boelskov L. Buus -Pedersen

J. V. Henriksen

P. Madsen

M. C. Nielsen

Aage Nielsen

£. Svendsen

I. Unsgaard

Finansministeriets bekendtgørelse af 23. september 1949 angående de for statens tjenestemænd gældende arbejdstidsregler m. in., således som den er ændret ved bekendtgørelser af 30. marts 1953, 2. juli 1958 og 21. oktober 1960.

Der fastsættes følgende almindelige regler med hensyn til tjenestetid, fridage og overarbejde for statens tjenestemænd:

### 1. Tjenestetid.

#### *Normerne.*

A. 1. Tjenester, for hvilke der fastsættes en højeste tjenestetid, henføres for en måned på 30 dage med 4 fridage til en norm på 208 timer.

Nævnte højeste tjenestetid skal tillige anses som normal tjenestetid for det pågældende personale.

#### *Opgørelse.*

2. Normen opgøres i øvrigt for den enkelte måned efter dennes dageantal med fradrag af fridage samt af syge- og feriedage.

Tjeneste på mistede fridage, der senere erstattes med andre fridage eller betaling i penge, medregnes i den udførte tjeneste, men ved opgørelse af månedens dageantal tillægges der da 1 dag for hver mistet fridag. Frihed, der i henhold til III., pkt. 4, gives som erstatning for et i en tidligere måned udført overarbejde, betragtes ved opgørelsen som tjeneste; det samme gælder fridage og anden frihed, der i henhold til II., pkt. 3, gives som erstatning for de i tidligere måneder mistede fridage, for fridagenes vedkommende således at de betragtes som tjeneste i 8 timer.

#### *Længere perioder.*

3. Når arbejdet efter forholdets natur ikke kan fordeles nogenlunde jævnt over året, fastsættes normen for længere perioder end 1 måned.

#### *Tjenestetid.*

4. Ved tjenestetid forstås tiden mellem mødetid på arbejdsstedet (det beordrede mødested) og det tidspunkt, da tjenestemanden atter kan forlade dette, dog med fradrag af hvilepauser på  $\frac{1}{2}$  time eller derover. Ved hvilepauser forstås sådanne afbrydelser i tjenesten, i hvilke tjenestemanden kan forlade arbejdsstedet.

#### *Periodiske arbejder.*

5. Såfremt en mindre del af en tjeneste, der er henført under den i pkt. 1 nævnte norm, ikke er kontrollabel med hensyn til varigheden, vil der for denne del af tjenesten kunne fastsættes en gennemsnitsvarighed for den enkelte dag.

#### *Rejsetid.*

6. Ved tjeneste uden for hjemstedet medregnes halvdelen af rejsetiden til og fra arbejdsstedet som tjenestetid, dog ikke for rejse til og fra et sted, hvor pågældende er udstationeret til tjeneste over 7 dage.

For det tekniske personale i trafiketaterne og dermed ligestillede, herunder **turnus-aflosere** ved statsbanerne, kan der ved de enkelte styrelsesgrene fastsættes andre regler for rejsetidens beregning end foran angivet.

Arbejdsfri ophold uden for hjemstedet på indtil  $1\frac{1}{2}$  time, for lokomotivpersonalet indtil 2 timer (hvis den overvejende del af opholdet falder i tiden kl. 21-6 dog henholdsvis indtil  $2\frac{1}{2}$  time og 3 timer), medregnes fuldt ud.

Såfremt det arbejdsfri ophold uden for

hjemstedet er af længere varighed end anført i stk. 3, men ikke overstiger 4 timer, medregnes hele opholdet med  $\frac{1}{3}$  af tiden.

I øvrigt medregnes arbejdsfri ophold ikke.

#### *Rådighedstjeneste.*

7. Når personalet i en del af tjenestetiden må opholde sig på tjenestestedet for at være til rådighed, medregnes kun  $\frac{2}{3}$  af rådighedstiden som tjeneste. Tilsvarende tjeneste i hjemmet medregnes med  $\frac{1}{3}$  af tiden.

#### *Tjenesten den enkelte dag.*

8. a. Tjenesten skal, når det er muligt, være samlet, og det bør tilstræbes, at pauser i videst muligt omfang udfyldes med arbejde, der ikke er bundet til bestemte tider af døgnet. Tjenesten må inden for døgnet almindeligvis ikke falde i mere end 3 dele, dog at der ved kørsel på sidebaner om fornødent kan kræves 4-delt tjeneste, hvilket på tjenestesteder af mindre betydning, hvor personalet har bopæl i nærheden af tjenestestedet, også kan kræves på enkelte ugedage.

Såfremt en tjenestemands tjeneste er 4-delt 4 ugedage, tilstås der ham udover fridagen og aftenen forud for denne 1 ugentlig friaften, der senest skal begynde kl. 17.

b. Inden for tjenesteområder, hvor det vil være praktisk muligt og tjenstligt forsvarligt, kan week-end indføres under forudsætning af, at ordningen gennemføres ved en omlægning af arbejdstiden, således at arbejdstidsforkortelsen om lørdagen modsvares af en tilsvarende forlængelse af arbejdstiden fordelt på ugens øvrige arbejdsdage.

#### *Opstilling af tjenesteliste.*

9. Ved opstilling af tjenesteliste e. 1. skal det så vidt gørligt iagttages, at den længste tjenestetid på en enkelt dag à 24 timer ikke overskrider visse bestemte tider, der fastsættes under hensyn til de særlige forhold inden for de enkelte styrelsesgrene.

Det skal endvidere iagttages, at hviletiden mellem to døgns hovedarbejder udgør mindst 10 timer. Hviletiden kan dog nedsættes til 8 timer, når forholdene gør det ønskeligt, og det i betragtning kommende personale er enigt heri, ligesom yderligere nedsættelse — dog ikke til mindre end 6

timer — under ganske særlige omstændigheder, f. eks. ophold på fremmed sted, undtagelsesvis kan ske.

#### *Personalets medvirken.*

10. Ved fordelingen af tjenesten skal der inden for de grænser, som tjenestens tarv kræver, tages størst muligt hensyn til personalets ønsker, og der skal derfor gives personalet adgang til gennem de stedlige tillidsmænd for de forhandlingsberettigede tjenestemandorganisationer at gøre sig bekendt med forslag til tjenestefordelingen.

#### *Ingen højeste tjenestetid.*

B. 1. For følgende tjenestemænd vil en højeste tjenestetid ikke kunne fastsættes og de dermed i forbindelse stående regler ikke være gældende:

- a. Overordnede tjenestemænd og dermed i lønningsmæssig henseende ligestillede, hvorved forstås tjenestemænd i 16. og højere lønningsklasser.
- b. Tjenestemænd i administrationskontorer.
- c. Tjenestemænd, hvis normale tjeneste unddrager sig kontrol, f. eks. arrestforvarere, visse portnere, kystposter ved toldvæsenet, tjenestemænd ved toldvæsenet, tjenestemænd ved toldvæsenets søpatrolje, befalingsmænd i hær og flåde.

2. Normeringen af antallet af de under pkt. 1 nævnte tjenestemænd bør foregå ud fra det synspunkt, at det krav, der stilles til deres arbejde, er af nogenlunde samme omfang som for andre tjenestemænds vedkommende, medmindre der er tale om tjenestemænd i egentlige chefstillinger, dommere, læger, tjenestemænd ved videnskabeligt arbejde m. v.

## II. Fridage.

### *Antal fridage.*

1. Der tilkommer med den i pkt. 4 nævnte begrænsning hver tjenestemand 52 årlige fridage, hvoraf ingensinde mindre end 3 må falde i en enkelt måned. I de finansår, hvor der forekommer 53 søndage, forhøjes antallet af fridage med 1, hvis placering inden for finansåret fastsættes i de enkelte styrelsesgrene.

For de måneder, i hvilke der forekommer

helligdage uden for søndage\*), forhøjes antallet af fridage tilsvarende. Denne regel gælder dog ikke for tjenestemænd, der har ret til ferie i mere end 18 arbejdsdage årlig i henhold til andre bestemmelser end § 3 i finansministeriets regulativ af 30. marts 1953 vedrørende de for statens tjenestemænd og aspiranter til tjenestemandsstillinger gældende ferieregler.

Fridagene skal så vidt muligt lægges på son- og helligdage.

I det omfang det er muligt, skal tjenestemændene i løbet af hvert finansår, i hvilket de har forrettet tjeneste hele året, have adgang til mindst 22 dages frihed på søn- og helligdage. For tjenestemænd, der ansættes i løbet af finansåret, nedsættes adgangen til helligdagsfrihed i forhold til tjenestetiden inden for finansåret, således at tallet 22 formindskes med 2 for hver måned. Ved afgørelsen af, hvorvidt der er ydet tjenestemændene den fornødne helligdagsfrihed, bortses fra søn- og helligdage, som falder i sygeperioder. For hver 14 sygedage i løbet af finansåret nedsættes tallet 22 med 1. Søn- og helligdage, der falder i ferier, betragtes som helligdagsfrihed. Ved helligdagsfrihed forstås frihed mellem kl. 2 den pågældende helligdag og kl. 5 næste dag. Såfremt en tjenestemand ikke i løbet af et finansår får den ham tilkommende helligdagsfrihed, ydes der ham i det følgende finansår et antal særlige feriedage, således at der for hver mistet helligdagsfrihed indtil 8 incl. gives  $\frac{1}{2}$  feriedag med afrunding opad til hele feriedage og for hver yderligere mistet helligdagsfrihed 1 feriedag. De foranstående bestemmelser gælder dog ikke for tjenestemænd, der er normeret med mere end 3 ugers årlig ferie.

#### *Fridagens længde.*

2. Fridagen skal have en længde af mindst 40 timer, dog at den kan betragtes som givet, uanset at fritiden kun har udgjort 33 timer, når tjenesten dagen før fridagen slutter senest kl. 21, 22 eller 23, og efter fridagen tiltrædes tidligst henholdsvis kl. 6, 7 eller 8. Når flere fridage undtagelsesvis sammenlægges, skal den første opfyldte for-annævnte betingelser, medens de efterfølgende skal vare 24 timer.

\*) Herunder ikke grundlovsdag.

#### *Erstatning for mistet fridag.*

3. Må en fridag på grund af indtrufne uforudsete omstændigheder inddrages, erstattes den snarest med en anden fridag med tillæg af yderligere fritid, svarende til  $33\frac{1}{3}$  pct. af den på den mistede fridag præsterede tjeneste afrundet opad til hele timer. Fridage, der falder inden for sygeperioder, ferie eller orlov, erstattes ikke.

Bortfaldne fridage af den i pkt. 1, stk. 2, nævnte art, erstattes med kontant vederlag, såfremt de ikke efter det foran anførte er erstattet med frihed inden udløbet af de følgende 2 kalendermåneder. Hvis det undtagelsesvis bliver umuligt at erstatte andre mistede fridage med frihed inden udgangen af de følgende 2 kalendermåneder, ydes også her et kontant vederlag.

Når en bortfalden fridag erstattes med kontant vederlag, bortses fra det i stk. 1 omhandlede tillæg af yderligere fritid.

Såfremt den bortfaldne fridag er erstattet med en anden fridag inden for den i stk. 2 nævnte frist, men der ikke inden fristens udløb er ydet tjenestemanden den i stk. 1 omhandlede yderligere fritid, ydes der ham i stedet herfor et kontant vederlag beregnet efter satserne for overarbejdspenge.

#### *Kort tjeneste få fridag.*

En fridag anses som bortfaldet, når vedkommende tjenestemand beordres til tjeneste på fridagen. Undtagelsesvis kan der dog på dage, hvor ekspeditionsstedet ellers er lukket, eller hvor det kun er åbent en ganske kort tid og betjenes af kun 1 tjenestemand, pålægges en tjenestemand en ganske kortvarig tjeneste efter tur, uden at fridagen betragtes som bortfaldet. I så tilfælde ydes der tjenestemanden et vederlag som fastsættes til satserne for overarbejde, opgjort efter tjenestens varighed forlænget med 50 pct., og således at der mindst ydes betaling for 1 time. Hvis det undtagelsesvis er nødvendigt at kræve sådan tjeneste 2 gange på en fridag, forlænges tiden for det 2. tjenesteafsnit med 100 pct., og der beregnes mindst 1 time for hvert af de 2 tjenesteafsnit. Afstanden mellem de 2 mødetider må højst være 3 timer. For tjenestemænd, der falder uden for reglerne om overarbejdspenge, vil sådan godtgørelse kunne ydes efter satserne for tilsvarende

eller eventuelt nærmest lavere klasse, for hvilken sådan betaling er fastsat. Tjenesten bør fortrinsvis ordnes ad frivillig vej.

4. Tjenestemænd, der er udkommanderet fejl søs, indgår ikke under foranstående regler. Det samme gælder sådanne tjenestemænd under I. B. 1. c, for hvem afløsning ville medføre urimelige vanskeligheder eller uforholdsmæssig bekostning.

### III. Overarbejde.

1. Overarbejde bør så vidt muligt undgås.

#### *Forskellige arter af overarbejde.*

2. Som overarbejde betragtes:

- a. Tjeneste, der ved tjenesteliste e. 1. fast eller midlertidigt er pålagt en tjenestemand ud over den efter I. A. fastsatte norm.
- b. Tjeneste, der ved tilkaldelse til ekstratjeneste pålægges en tjenestemand ud over normen.
- c. Tjeneste, der fremkommer ved en overskridelse af normen foranlediget ved tilfældig forlængelse af den ordinære tjeneste, for så vidt overskridelsen af denne udgør mere end 20 minutter pr. dag.

Ventetid foranlediget ved forsinkelse, som ikke eller kun rent uvæsentligt påfører tjenestemanden merarbejde, medregnes kun med halvdelen; dette gælder også, når der bliver spørgsmål om, hvorvidt der er hengået de 20 minutter, som efter foranstående skal overskrides, forinden tjenestetiden overhovedet betragtes som overskredet. Den her omhandlede regel kan, hvis der forekommer flere ventetider i et døgn, kun anvendes på 2 af disse.

3. De i pkt. 2 under b. og c. nævnte tjenesteoverskridelser skal for den enkelte dag afrundes opad til mængfold af  $\frac{1}{2}$  time; overskridelse af den under a. nævnte art afrundes månedsvis opad til  $\frac{1}{2}$  time.

#### *Erstatning for overarbejde.*

4. Overarbejde indtil 20 timer i en måned skal inden udløbet af den følgende kalender-

måned så vidt muligt søges godtgjort med fritid, der skal være af samme varighed som det præsterede overarbejde med tillæg af  $33\frac{1}{3}$  pct. afrundet opad til hele timer. Sådan erstatning med fritid skal, såfremt overarbejdet er af tilstrækkeligt omfang, fortrinsvis gives som hele fridage. Brstningsfritiden skal ydes med passende varsel, hvorved der i tilfælde, hvor fritiden gives som hele fridage, forstås et tidsrum af mindst 24 timer forud for det tidspunkt, hvor sidste tjeneste før fridagen fratrædes.

5. Såfremt den i pkt. 4 nævnte fritid ikke er givet inden fristens udløb, udbetales overarbejdspenge. Der bortses herved fra det i pkt. 4, 1. punktum, omhandlede tillæg.

#### *Hvilke tjenestemænd.*

6. Reglerne om overarbejde gælder ikke følgende tjenestemænd:

- a. Tjenestemænd i de under I. B. 1. nævnte stillinger.
- b. Tjenestemænd, for hvem en overskridelse af tjenesten unddrager sig kontrol.
- c. Andre tjenestemænd, hvis tjeneste helt eller delvis består i at tilrettelægge arbejdet for andre eller i at kontrollere arbejdets udførelse, og som derigennem har indflydelse på arbejdstidens længde og på, at denne udnyttes på rette måde.

For de under b. og c. nævnte tjenestemænd finder reglerne om overarbejde dog anvendelse i de i pkt. 2. a. og b. nævnte tilfælde.

### IV.

Ovenstående regler gælder ikke for statens lærerpersonale.

### V.

Nærværende bekendtgørelse træder i kraft den 1. oktober 1949 med undtagelse af de i afsnit I, pkt. 10, stk. 2, og afsnit II, pkt. 2, indeholdte bestemmelser, for hvilke ikraftsættelsestidspunktet fastsættes af pågældende styrelse, dog senest til den 1. december 1949.

